

Alte Drucke

**Van vier ver=||scheydene staten ende qua=||litaten der
Menschen.|| To weten/ der Opwassen=||der in die
Christelicke Wedergheboert/ der || ...**

Emden, 1583

VD16 ZV 27217

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150152

Van vier ver=

schendene staten ende qua-
litaten der Menschen.

To weten / der Opwassen,
der in die Christelicke Wedergheboert / der
Opgewassener Wedergeborener Christen / der
Antichristen ende onchristen: Een klepne beschrij-
vinghe ende aenwijsinghe wt der H. Schrift.
Mer een corte wederlegginghe ende verclarin-
ghe van sommighe tegensproecken / eens beson-
deren Teghensprekers N. S. genant / die gelijck
alle anderen tot desen Tijden in Religionlaeck
discorderende partijen / niet dan van twee Sta-
ten / der Christen / ende Antichristen halvende /
ende to ghelijck dwalende / sich nochtans hierin
van een besonder Godtlike openbaringe / ende
salichmakende erkentnisse Christi hauen sp
alle beroemt / ende dat meer is / sp des
haluen altofamen voor Antichri-
stus beschrijfft / &c.

(.?)

(.4.)

(.?)

Toe Emdē / bn Goessen Goebens
M. D. L X X X I I I.

15. 95.

2

Dinne den goethertigen/ die
 lust hebben die **H.** Schuift te ondersoec-
 ken/ een weynich nadencken to maken/
 ende eenichsins na gheringhen vermoeghen te
 dienen/ heb ick desen vorigen onderschept der
 Menschen niet kunnen onderlaten/ opt kortste
 schuiftelick te veruatten/ aenwylende alleenlick
 ende verhalende tot bewijs/ die voorneemste
 sproecken ende plaetsen der Schuift/ ende die
 principaelste Tegghensproecken/ met die lichtste
 ende onwederspreekeelickste argumenten ende
 reden wederleggede. Daer met men auers eenē
 openē wech hebbe totte verstaede/ deser volgen-
 der wel seer ongelooffelicker/ maer doch gants
 waerachtiger ende paradoxischer materien/ die
 dan oock effen so gheringe sp der onkonstigher
 ende slechter tractatien haluen schijnt/ also nut
 ende noodich is te weten: heb ick hier van eenē
 yederen staet der menschen eenen korte beschij-
 uinge voorhen int gemeyn willen stellen/ ende
 voor eerst den sproeck pauli daer op allegieren:
 Selijck alle Menschen in Adam sondigen/ ende
 steruen/ alsoo sullen sy alle in Christo weder le-
 uendich werden/ Rom. 5. 1. Corint. 5. ende desen
 klaren waren sproeck tot een ghenerael argu-
 ment hier eerst geproemtiert zijnde/ volghen
 die ghemeyne beschijuinghen.

Opmassende ende in die Weder gheboert ofte
 gherechticheydt toenemende Christen/ zyn die
 gheene/ die welcke in die ghenade/ beroepin-
 ghe/ vrentwille/ verlichtinghe/ erkenenisse/
 A y. ghelouue/

¶ Voorrede.

gelooue/ hope en liefde/ wedergeboert/ voersie-
ninge en verkielinghe staen ende voortgaen/ ofte
daerin van Godt door Christum wederom leu-
dich/ van sonden en sondelicke lusten vry/ reyn/
heilich/ gerecht/ ende des h. Geests deelachtich
ghemaectt zyn: maer dat alles onuolcomelic/
meer inden ghelooue ende hope/ als in der daet
selfs. Want dese dat goede Woordt Godes door
den geloouen gemaectt hebbende/ maer daer-
met noch niet versadicht zynde/ moeten daer
noch meer na hongere ende dorsten: Ende door
den ghelooue den Geest Christi ontfangen heb-
bende/ moetē daerdoer noch inder hopeninge/
gelatenheyt ende gedolbt/ tegen haer vleysche-
like lusten stryden/ dieselue met die Werelt en
al wat in die Werelt is/ door denseluen geest en
geloouen (die alle dingen vermacht) ouerwinne
die mercken des Vleyschs dooden/ en also dage-
lic in Christo opwassen/ meer en meer wt God
geboen/ ofte rechtuerdiger ende hepliger wer-
den: haer beroepinghe ende verkielinghe met goe-
de mercken vast maken/ tot des Gheests volco-
mene verlichtinge/ wedergeboert ende verkie-
linge to. So lange connen dese Christgeloouige
noch wederwt vallen/ vande liefde Christi ghe-
schepden/ ende in dwalinge veruoert werden/
to weten/ so se niet in Christo/ in die genade/ er-
kentenis/ gelooue/ hope ende liefde opwassen
ende toenemen/ dan sulcr moermillens verslap-
men/ als die Antichristen doen. Hieromme wer-
den dese hepligen ende rechte Christen verma-
net/ omme noch hepliger ende gherechtiger to
werden. Apoc. 22. Hieromme seyt oock Godt by
den

¶ Voorrede.

den Propheet: So die gerechte sich afkiert van
zijne gerechticheyt/ende doet onrecht/so en sul
len alle zijne vorige gherechticheiden niet meer
ghedacht werden/1c. Ezech. 18.

Die opghewassene volkomene wedergh geboren 2.
Christen zijn/ die waerachtich ende in der daet/
den euenbeeldt des Sone Gods ghelijck/ in der
Liefden ende in Christo volcomelick leuendich/
van sonden ende sondelicke lusten vry/heplich/
gerecht/sonder alle sefe ofte onstraffelijck/we
dergeboren/voorsien ende verkoren ben. Want
dese hebben teghen die Werelt/ende haer vley
schelicke lusten gestreden/ende dieselue gants
ouerwonnen:hebben gegeten vā dat leuendige
hemelsche broot/en sullen in eewicheyt niet hō
geren noch do:sten/noch comen int gherichte/
dan zijn vander doot totten leuen ouergescre
den/hebben hare beroepingē ende Verkiēsingē
met goede wercken vast ghemaect/alsoe dat se
niet sondigen/noch wederin vallen/vande lief
de Christi ghescheyden/noch veruoeerd connen
werden. 2. Petri. 1. 1. Ioan. 3. Heb. 10. Joā. 6. en 10.
Rom. 8. Mat. 24. Dese volkomener wederghē
boener ende wtuerkorener Christen isser wey
nich/als Christus seyd: Matth. 20.

Antichristen zijn/die eenmael inden gelooue en: 3.
de hope metten opwassenden Christen (also als
voorsaydt) weder leuendich/heplich/gherecht/
des h. Gheēits deelachtich/voorsien/verkoren
ende beroepen zijn geweest/en dat goede woort
Godts gesinaecht gehadt/dan sich niet benern:

A ij

sticht

¶ Voorrede.

sicht noch besleten hebben/omme in der gena-
 den voort togaen/in Christo/in die wedergebor-
 te ende gerechtigheyt optomassen/die vleesche-
 like lusten te dooden ende die Wereldt te auer-
 winnen:van den voersmaeck ende hongher des
 Hemelschen Broodts tot die volcomene versta-
 ding/verkoelinge wedergeboert/ende verkie-
 singe te comen/dan zyn wederom te rugghe af-
 uallich ende verworpelijc worden/wederomme
 moerwillens sondigende/ende die genade opset-
 telick verachten/daerom dan haren lesten staet
 arggher is geworden/dan haren eersten staet in-
 der Onchristenheyt/ende waer haer deshaluen
 beter geweest den wech der Waerheyt ende ge-
 rechticheyt niet bekende te hebben. Want voort
 deser sonde/die also den Hone Gods met Voete
 treden/ende den Gheest der ghenaden alsulcke
 smaech ende meer aendoen/is daerna geen Of-
 ferhande meer:zyn verkiert/onreyn ende scha-
 delick/ende werden noch so langher so verkiert-
 der/onreynner ende schadelicker/ende cortelijck
 gesept zyn dese die gene/die alleen ter doot son-
 digen/voor de welcke men niet sal bidden/maer
 voer haer sich wachten/2.Pet.2.Heb.6.ende 10.
 Apoc.22.1.Joan.4.ende 5.Matth.7.2.Timot.4.
 Deser affalligher moerwilligher Sondaers en-
 de Antichristen/zynder al veele by des A.Johan-
 tyden gheweest/1.Joan.2.

4. Onchristen zyn/die in Adam gesondicht hebben:
 de/en gestoruen zijnde/in Christo noch niet we-
 deromme leuendich gemaect/verlicht/noch be-
 roepen ben:dan staen noch so gheheel onder die
 sonde/

sonde/ongheloooue/ende ongenade besloten/op
dat sich Godt (die alle Menschen so in dese We-
relt komen/verlicht/vrj ende leuendich maec-
ket/niet willende dat pemandts verclaren gae/
maer dat se sich alle bekieren/tot erkenntenisse
der waerheyt comen/ende salich werden) haer
der tot eenigher Tgdt ontferme/beroepe/vrj/
ende leuendich maecke. Roman.5.ende 11. Gal.3.
Joan.1.ende 8.2. Petri.3.1. Timoth.2. Hoewel
dese soo langhe sy in den staet blyuen/Godt loo-
se ende onghelooouighe Sondaers ben/die ghe-
lyck die Antichristen niet anders dan sondighen
konnen/Soo en sondighen sy doch niet ghelyck
die gheene moetwillens/noch ter doot: maer
wt onwetenhepdt/ghelyck Paulus voer zynner
bekieringhe/1. Timoth.1. Daeromme en salmen
sodane niet myden/dan God voer haer bidden/
datse tot erkenntenis der waerheyt mochten co-
men/1. Corinth.5.1. Timoth.2.

Hier siet men dan nu voer eerst/wat groot on-
derschepdt daer is tusschen die Opvallende en-
de Opgewallene Christen/tusschen die Antichri-
sten ende Sacristen: Sacristen hier by
lichtelick/hoe nut ende noodich dit is te weten/
om die strydgige puncten ende Schysmaturen van
des Menschen beroepinghe ende onberoepinghe/
vryen wille ende eygen wille/verkeelinghe ende
veruoyinghe/onscomenheyt ende onvolcomen-
hendt/xc. recht coeuergheleicken/ende grondt-
lick te verstaen/sonder die selue te confunderen/
ende sonder daerin groffelijck te dwalen/welc-
ke men anders noodtsaeckelijck doen moet/als

Maorrede.

men hierna in die wederlegginghe van A. S. te
ghenproecken ende dwalingen/opentlijck sien
ende spoeren sal. Want gemerckt hy desen on-
derscheydt wederspreect / Ende van dese vier
onderscheydene staten der mensche/gants niet
en wil meten/alleenlick den eenen onderscheyt
tusschen die Christen ende Antichristen maken-
de ende leerende/gelyck die anderen oock doen
die hy alle sonder wtneeminge voor Antichriste/
ende valsche Propheten beschryft in zijn Boeck
ende gheschuyt / dwelck hy noemt een klare be-
schrijvinghe aller Antichristen / &c. So is dat sel-
ue oock niet met wopniger verkierde quade lee-
ringhen/ende graue dwalingen vermengt/ als
aller der anderen gheschuyten : Desghaluen hije
dan alle/oft ymmer sommighe daervan/ton-
recht voor Antichristen beschryft/ ende hemse-
uen te veel toeschryft/ als nu in den volgenden
claren sal bewesen ende daer ghedaen werden:
Alles tot dienst en ter Christelicker waershou-
wingen van allen liefhebbers der waerheyt/
ende voor eerst van myne bekende ende
onbekende Vriende/die medebeken-
ners van ghedachts A. S.
Religie.

(.2.)

(.1.)

(.2.)

Van

Van die Opwassen / in die ^{s.} Wedergeboert toenemen / onuoel

komene stryden / ende inden Vleysch ly-
dende Christen den eersten staet
der Menschen.

Dese Christgheloouige worden oock noch
met dese en dergelycke namē genoemt /
als Kinder des lichts / vleyschelicke kin-
der / ongeoeffende sinnen hebbende kinder / kin-
derkens / onwylse / swackgheloouige / aencomelin-
gen / 1. Cor. 13. 1. 1. Tim. 3. Heb. 5. 1. 1. Joan. 1. en 2. Rom
14. Gal. 3. en 6. 1. Tim. 3. Niet tegenstaende dese
door dat Gelooue den Geest Christi hebben ont-
fangen / Gal. 3. en daermet zyn versegelt / Eph. 1.
so moeten se doch noch als Kinder / swacke ende
onuerstandige int gelooue / geleert / vermaent /
gestraft en getroost werde: daerto seyt Paulus
die h. ghelofte nut zyn / 2. Tim. 3. Rom. 15. Dese
zyn die gene daer Paulus onder zynen persoonē
af spreekt: die noch doer een Spiegel alles sien /
en alles wat de schrift seyt (oftse haer luyd noch
wel een doncker Wetfel is) dānoch geloouē /
1. Cor. 13. volgen / Rom. 7. Gal. 5. Des heeft mē ooc
een klaer Crempel aen die Apostelen / der wel-
ker Geest voor den Pinsterdach en voor het ly-
den Christi so bereyt waer / dat se met Christo in
den doot wilden gaen: maer alst aent lyden quā
dat se tegen haer vleyschelycke affecten (daermet
sy witterlick aen Christum hingen) en tegē haer
ongelooue en ongedult / lusten en sonden sullen
stryden / en dieselue door den ghelooue ende den
Geest ouervinnen en dooden / en also met Chi-

Van die opwaſſende

ſto lijden/doen en conden ſy niet een vre met hē
int ghebet (.geſwigen in deſe ſtrijt en aenuēch-
ringe) gewaecten/ dan hebben ſich alle in deſer
nacht/in die lyden en ſtrijden aen Chriſtum we
ongeloue en ongedolt geergert. Matt. 26. En
dat ſonder twijfel wt deſen oorſaken/ op dat ſy
haerſeluen ſoude leeren kennē/ en haer vertrou-
wen/ gelijk in allen anderen dingen/ alſo oock
in die lyden/ ſtrijden en ouerwinnen/ allene ſet-
ten op Chriſtum / ſonder welken men niet en
vermach Ioan.6. Ende ooc op dat ſy met Chri-
ſto alſo geleden/ geſteden/ ouerwonnen en ver-
ſocht hebbende/ ende in een nieuwe leuen op dē
pingſterdach verreſen zjnde / daernaē als die
verſochten/ met andere ſwarchgelouige en noch
ſtrijdende ende lydende Chriſten/ ſoude connen
medelijden hebben/ als ooc Chriſtus onſe voor-
gangher ende Ouerſte Pueſter heeft Heb. 2.4.
ende 5. ende dieſelue/ of ſy door haer crupſſiuch-
rich vleys in den ſtrijt oock ouerwonnen wordē
ende die nederlaghe hadden / met haer exempel
vermoosten/ ondwijſen/ en ſy euen gemoet tottē
ſtrijt vermanen/ en ſy int geloue op onghetwij-
uelve hopeninge der ouerwinnen aenſtercken/
op dat ſy niet met den ongelouigen ende onuer-
duldige Judas miſtroetſich noch cleynmoedich
wordē: Mat. 27. 2. Cor. 2. Col 2. Waer niettē ge-
louigen en gelatenē Petro/ ſich wederom bekie-
ren tot Chriſtum/ ende alſo bekiert zjnde/ oock
wederom hare medebroeders ſtercken/ als Chri-
ſtus tot Perrum ſeit Luc. 22.

En ofwel (ſeit men) deſe Chriſten alſo onder-
wijlen in den ſtrijdt van haer vleyschelicke luf-
ten

ten verrascht ende auergh't werden / met groo-
ten onwillen onderliggende / Rom. 7. Gala. 5. en
6. 1. Ioan. 2. So en sondigen sy nochtans niet tot
ten doot / noch inden H. Geest / als die moetswil-
lige en mistroostige Cain / Elau / pharaos / Saul /
ende alle Antichriſten: daeromme werden sy als
lenchaluen (als voorſeyt) in ghelooue gestercke
ende troostelick vermaent / eerſtelick tot verder-
moediginge en tot het geber / als datſe ſich voer
ſchuldennaers ſullen bekennen / Godt om ver-
giſſenis haerder begangener sonden en ſchuldē
bidden / dieſelue tegeneenanderen bekennen, en
oock voor den anderen bidden / Matt. 6. 1. Ioā. 5.
Jac. 5. Ten anderen / tot die Wercken der lief-
den (die de veelheyt der sonden bedeckt) als tot
Almiſſen / gaſtfrijcheyt / bedienſticheyt / item tot
vaſten / waken / ec. 1. Pet. 4. Mat. 6. en 26. Luc. 14
Ten derden / werden sy oock vermaent tot vol-
herdicheyt / en geſtadicheyt des Gebets / als dat
sy vurichlyck en ſonder ophouden Godt ſullen
bidden om verloſſinge vanden boosen / en om o-
uerwinninge tegen den ſeluen / Luc. 18. Matt. 6.
1. Tella. 5. Ten vierden totten geestelijcken ſtrijt
als dat sy in die aenuechtinge en becooringhe des
Dupuels / niet alleenlick ſonder ophouden ſulle
bidden / maer oock dapperlijc ſtrijden / doer den
Geest die wercken des vleyschs / die vleyschelic-
ke en ſondelicke luſten / die erdiſche leden geſta-
dichlic ſullen dooden / den alde Adam mittreckē /
en den nyen aendoen / en vā dage tot dage meer
en meer in Chriſto opwaſſen / gherechtter / hepli-
gher ende repner werden / in een nye leuen op-
ſtaen / wt Godt ghebozen / offte weder ghebozen
worden /

Van die opwastende
worden/ en dat tot die volkomene wedergebo-
re/ en den volcomenen alderdom Christi to: tot
septimen/ datse in der liefden gelijck haer hemel-
sche Vader volcomen/ ende also laetstelic dessel-
uen rechte kinder zijn. Rom. 8. Colo. 3. Apoca. 22.
1. Ioan. 3. Eph. 4. Matth. 5. Luc. 6.

Maer of men sich aen alle dese clare sproecke
der Schrift niet wolde laten genoegē/ noch aen
dat vooruerhalde openbare en gheloofwerdige
Exempel der Apostolen/ soo lese men die gantse
Euangelische Historie doer vant leuen der Apo-
stolen/ daer toe die Epistelen Pauli/ daer hy vā-
de swackgeloouige Corinthen schrijft/ aldan sal
men inder daet beuinden/ als dat dieselue Apo-
stolen en Christen/ niet teghenstaende sy Christo
geloeft/ desseluen geest ontfangen/ en om Chi-
sti willen alles verlaten hadden/ oft bereyt wa-
ren to verlaten/ dannoch vleyschelicke/ sondige
en in Christelike saken onuerstandige mensche
zijn geweest / als sy dicwils metter daet hebben
bewesen/ in vleyschelicke wercken wtbrekende
en dat tot hen opten Pingsterdach/ ende tot die
volkomene wedergeboort/ verlossinge en ouer-
winninge toe: derhaluen sy dan ooc also lage int
gelooue hebben/ moeten gesterct/ getroost ende
vermaent werden/ als voorl. Want so veel voor-
eerst die Apostolen belangt/ die zijn so vleysche-
lijck/ onuerstādich en wraeckgierich geweest/ so
men leest Luc. 9. Dat se die van Samarien na d'
exempel Helie/ met dat vuur vāden Hemel wol-
den hebben verbrant/ en Petrus sloech metten
smeerde/ Ioan. 8. Hieromme zijnse van Christo
gestraft/ en onderwisen/ te weten/ om sulcken
werck

werck des vleyschs (dat is wraeckgierichz) door
den geest der sachtmoedichz to dooden &c. Item
men leest Mat. 20. Marc. 10. Luc. 22. Van der A-
postolen vleyschelijcke en eerdsche gesintheit/
als datse so vleyschelick/onuerstandich/houeer-
dich en wereltsch waren (of se sonst wel Christo
geloofden) datse oock na hoocheyt deser werelt
trachten/en daerom twisten en den anderen be-
nyden/derhaluen da Christus door dat exempel
eens kints/haer tot warachtige/onguepufde
kintliche demoet/vuutlicheyt/vrede en stilheit
vermaent/ende onderwijst/te weten/datse den
Geest sullen volgen/en daerdoer alsulcke wer-
ken des vleysch ende eerdsche gesinthenen/als
houerdijc/eergiericheyt/stoltheit/twist/en be-
nydinge/cruppen en doode/ende die Werelt na
zijn Exempel/en al wat in die Werelt is/dat is/
(als Joannes seyt) begeerlicheit des vleys/wel-
lust der oogen/en houerdich leuen/door den ge-
looue sullen ouerwinnen/Joan. 16. 1. Joā. 2. en. 5.
Oock leestmen Marci int laetste Capittel/ dat
Christus den Apostelen verwijt haer ongelooue
en hardicheit des herten. Wat oftse Christo wel
geloofte/geuolcht/zijne Wonderwercken gesien
en hem voer den Dene Gods bekennt hadden/so
warense doch so ongelouich en hartneckich/dat
se Christo oock na zijne vergifenis als hy nu ten
hemel varen wilde/noch niet gants doften be-
trouwen/daerome haer dan haer ongelooue en
hartneckichz van Christo billicr verweten wort
en hadden deshaluen alsdoen oock noch onne-
vergiffenis sulcher sonden/ende vleyschelijker
verdoemelijker wercken to bidden/en dieselue
doer

Van die opwastende

doer den geest toe dooden/ tot hem op den Pingsterdach en die volkomen wedergeboert toe.

Wijders belangende die voorbenoemde swaegelouige Corinthen/ dieselue werden vā Paulo wedruckelick vleyschelicke genoemd/ om dat sy dese wercken des vleys/ als eygē oordel/ seckerē/ stolte beroeminge/ twist/ giericheyt en dronckeschap begaen hadden. 1. Cor. 3. 4. 6. en 11. Hierō gelijck die Apostelē van Christo/ also sijn dese van Paulo vermaent ende onderwisen worden/ om die werelt toe ouervinnen: namelijk dese werelt wijsheyt voor een dwaesheyt toe achten/ in dese werelt dwaes toe werden/ ende voor Godt wijs toe werden/ ende om sich alleen indē Heerē toe beroemen/ ende denseluen alleen laten oordelē/ Doch worden sy allenthaluen vernoemt tot eenicheyt/ mildicheyt/ soberheyt etc. Item om toe stryden tegen die vleyschelicke lusten/ die wercken des vleysch toe dooden/ den ouden Adam en dat sondelike lichaem afstoeteruē/ en met Christo in een nieuwe leuen toe verrijsen/ om also tē lesten met die Apostelen op den Pingsterdach volkomelick wedergeboren/ ende in der liefden perfect geworden sijnde/ niet meer toe mogen sondigen. 1. Ioan. 3. 2 Pet. 1.

Hierwt blyct dan claerlick genoegh/ dat inde Schrift van tweerlei Christen/ die in een gants diuerschen graet staen/ vermeld wort: van welke die eene noch vleyschelicke swache kinder int gelooue/ die ander Geistelike/ stercke Jonghelingen en mans int gelooue genoemd werde: die eene noch tegen haer vleys stryden/ wt God gebooren worden/ en noch dickwijls in den strydt onder:

onderliggen/ende sondigen/maer niet ter doot
 ende daerom bidden om vergiffenis/ die anderē
 haer vleys ouerwonnen hebben/ en tot God ge-
 booren zynde niet meer sondigen connen 2c. dis-
 wijl auers N. S. desen onderschept der Christen
 niet wil toelaten/ dan wil sonder onderschept/
 dat een mensche so baldt hy in Christum geloof
 enther strax een volcomē wedergeboerē Chri-
 sten zyn/ die gheenē strydt des gersts ende des
 vleys meer in sich geuoelen/ noch geene vleische-
 like wercken sich meer laetē gelusten/ veel wei-
 niger daetlich vollēbrenge (welc wel niet boos pa-
 en were/ so het den Heren om vooraengetoghe- ge. 2.
 nen rebelicken en dienlickē oorfaeken niet an- 8. 6.
 ders en hadde belēst ende verordent:) oft dat en al
 hy een Antichrist sy/ toe wetē/ so hy sich noch die lent-
 wercken des vleys laet ghelusten/ ofte daetlich hal-
 vollenbrenge: Want hy sich sijt beslupelick/ dat uen.
 sy altoesamen Antichristen zyn/ die niet waer- pa-
 achtich vā haer vleischelike en sondelike lustē ge.
 door die erkentnis Christi verloost/ gerepnicht 47.
 verlicht/ende wedergeboerē zyn: So valt hy wt
 die eene ongeschicktheit in die ander/ en eerste-
 lick in dese/ dat hy de Apostelen voor den Ping-
 sterdach met die voorschreuen Christgelouigen
 opēlic en owerdprekelic tot Antichristē maect.
 Want nademael sy sich doē noch die bouenver-
 haelde vleyschelicke werckē/ en verdoemelike
 sondē (als wraeckgiericheit eergierichz/ houer-
 die/ twist benijdinge ogeloue/ hartneckichz/ stol-
 te beroeminge oeenichz/ gierichz/ secterie drocke
 schap 2c. die Pau. expresselic werckē des fleis en Gal.
 verdoemelike dootsweerdige sōden noēt Ro. 1.
 niet S.

Van die Opwastende

niet alleenlic hebben laten gelusten/ maer oock
 datelick vollenbracht/ so en zyn sy immers doen
 noch niet warachtich door die erkentnis Christi
 van haer vleyschelicke en sondige luste verlost/
 en wedergebozen geweest/ en moete daerom na
 allulcke **W. 28.** beschijninge Antichristen zyn ge-
 weest. Wil hyse auers verschoonen en ontschul-
 digen (als hy doet) met zijne ghepractiſeerde on-
 wetende dagelicre felen en schulden: Waerom
 268. verschoont en ontschuldicht hy da niet ingelyc-
 269. ken hiermet die vleyschelicke Wercken van die
 270. gene/ oft van sommige der gener/ die hy alhier
 271. voer Antichristen beschrijft: Als hy alles geleyt
 272. heeft/ can hy dese dan ooc meer veruigten ende
 tegenworpen als wraeckgierich? Aan hy auers
 oft weet hy allulcke schrickelicke sonde en wer-
 des vleyschs/ voer een omwetende Sonde in die
 Apostelen te verschoonen/ wat sal dan voer een
 sonde so groot connen wesen/ die men also voer
 een dagelicre omwetende sonde niet solde moge
 verschoonen en ontschuldigen: Wat wil hy dan
 hier noch anderen veel veruigten eenighe vley-
 schelicke Wercken/ en haer deshaluen voer An-
 tichristen/ valsche Propheten/ ende wat al/ schel-
 den? hebben die Apostelen die hy Christo war-
 ende die Christen die de Apostelen daerna regen-
 woordich hadden/ ofte condon hebben/ ome van
 dieselue in alles onderwelen te wordē/ noch wt
 onwetenheyt gesondicht/ ende moge die so lich-
 telick ontschuldicht werden/ wie sal doch da nu
 niet wt onwetenheyt moghen sondighen/ ende
 sich also lichtelick exculieren? Wolcht hier niet/
 wt het een inconuenient het ander?

Daerna

Daerna misbruyct A. S. sommige der voouer:
halder schijftuerlicher spoecken, Mat. 6. Jac. 5.
Joan. 2. en 5. Rom. 14. Gal. 6. seer groffelijc niet
dat hy dieselue spoecken so alleen vā die swack-
geloouige Christen touerstaen zyn/ onder ander-
ren tot behulpredē neemt/ omme daermī zyne
verlierte/ onbegronde onuerende dagelijc son-
den/ oock in die alderheplichste wedergheloren
Christen touerdedinghen. Daeruan hierna wv-
ders sal gheseyt werden.

Item dat 7. Capit. totten Romeynen/ vander
swackgelouigen strijt des geests en des vleischs
misbruyct A. S. ooc groffelic/ de wyl hy dat selue
vā tweerley gants verliche/ dene menschen/ als
van geesteliche en vleescheliche/ of vā wederge-
boren Christen en Antichristē verstaet/ ende wt-
legt/ want wie niet na zynen meyninge een wed-
geborn Christen is/ die is Antichristē/ daer doch
Paulus eerst opentlic spreect vā zynē staet voor
ziner bekieringe in der Onchristenheyt/ doe hy
noch niet en wuste/ dat begerte en luste tot and-
mans goet/ sonde was/ en daerōme sich alles na
zinen vleeschelicken gedācken/ sond tegenrijt
liet gelusten/ Eph. 2. En volgents spreect hy van
zinen staet na ziner bekieringe/ in die opwāssin-
ge en toeneminge indie wedgeboert/ doen hi ge-
lyck ooc die andere Apostelē voor den singlier-
dach/ als hauen met der seluer exempelē bewē-
sen/ wel door den gelooue des h. Geests deelach-
tich/ van sonden en sondelicke lustē vry/ gerecht
ende geestelick gemaect was/ maer noch onvol-
comelick/ meer inden gelooue ende hope/ als in-
der daet selfs. Daeromme hy alldoen oock noch
ghelyck

Da
ghe.
271.
272.
284.

Van
die
204
tot
op
die
228.
Da

Van die opwastende
gelyck die ander Apostolen/ Maarch. 26. doer zijn
swack vleysch ende ongeoeffende sinnen/ in die
ware gherechticheyt verhindert zijnde/ den be-
reypden geest int gewilde goet to doen/ ende het
gehaete quaet to laten/ niet also in alles volgen
conde/ dan gewoelden noch met grooten onwil-
len ende weeklagen/ in zijnen leden die Wet der
sonden(of die sondelicke en vleyschelycke luste)
die daer strecken ende rebellierde tegen die Wet
zijns gemoets(off tegen den Geest)ende namen
hem geuagen onder sich onder die Wet der son-
den/die daer was in zijne leden/also dat hi maer
metten gemoet/oft mitten geest die Wet Gods
dienden:mette vleysch auers/dat is/ metter sie-
len/die noch niet gants wedergebooren/dā in die
ongerechticheyt noch sterck/ende in die gerech-
ticheyt/ende in Godtlike saecken swack/ onge-
oeffent/onuerstandich ende vleyschelyck was/
dienden hy die Wedt der Zonden: dat is(als hy
totten Galateren int 5.sept)die Geest strede we-
der het vleysch/ende vleysch weder den Geest
also dat hy niet en dede wat hy wilde. Dit alles/
(seyd men) spreekt Paulus van die twee voor-
gaende staten voor zijner wedergeboort/ en oec
mede onder zijner personen/ van allen anderen
Onchristen ende swackgeloeuige Christen/ende
van geen Wedergeboort Christen noch Antichri-
sten/ na A. S. vreemde glose ende expositie/ die
soo vreemt / ende Pauli woorden ende sinne soo
contrarie luydt/dat hy effen soe meer het gant-
se Capittel hadde moghen refutieren/ende ver-
werpen/dan alsoe openelick met gheweldt dat-
selue verdaepende/glosieren. **Desseluengelijc-
ken**

ken doet hy oock metten voorl. concorderenden
 Sproeck totten Galat. 5. Den hy alsoo wtlechts
 dat vleesch is tegen den Geest/ ende die gheest
 tegen vleesch. Als of Paulus wolde seggen/ die
 vleeschelike onuerigerte mensch is anders ge
 sint ende gaert/ dan die geestelijcke/ vernigerte
 wedergeboren Mensch; Die vleeschelike men
 sche is eerdelich gesint ende gaert/ die geestelij
 ke mensch is geestelic ende hemelsch gaert/ &c.
 Daeromme zijn dese tweeley menschen alletijt
 tegeneenander gesint. Daerin hy oock met des
 Apostels selfs volghende woorden terstont we
 derlecht wort. Wat als Paulus dese voorl. woor
 den/ (dat vleesch strijt weder den geest/ ende die
 Geest tegen vleesch/ ende dese twee zijn tegen
 den anderen) gesproken hadde/ seyt hy voort daer
 by: Also dat ghi niet en doet wat ghi wilt. Waer
 blijft A. S. met dese woorden: off gehoorren dese
 daer niet roe? So sy auers daerto gehoorren (als
 se doen/ na zijn selfs voorgaende verhael) en to
 samen genamē eenen volkomen sinne en sproec
 maken / sich vergelijckende met die Sproecken
 Pauli totte Rom. int 7. cap. verhaelt: Waerōme
 verswijcht hy se dā hier by dese zijne vermepte
 wtlegginge? Waeromme neemt hy dā hier den
 sproeck ten haluen ende stuckwijse/ dan om dat
 hy siet/ dat dese leste woorden Pauli sich niet zij
 ne wtlegginge der voriger woorden/ niet schic
 ken noch vergelijcken/ noch eenichsins vergele
 ken connen worden: Verhaluen A. S. dan oock
 in die wtlegginge deser sproecken/ vā zijn eygen
 Discipel H. D. S. ghemeptert ende wederlacht
 wort. Want als die hierin gheene wtweeghen
 must.

pa
 ge.
 190.
 191.

pa
 ge.
 184.

Van die Opvallende

wust/dine zinnen Meester touerbedingen/ heeft
hy eenen anderen vondt erdacht/ en tot een wt
vlocht genomen/ als solde men dese Spreeken
door die figuren/ vanden Grammaticis Euallage
persone, Euallage modi, & euallage temporis ge
noemt/ des sins haluen nootwendich moete dui
den en interpreteren / anders dan die woorden
van die Griecse Terte/ en gemeene translatien
lypde en medebrechte: als nemelic daer totte so
meren int 7. staet. Ick ben vleyschelic/ verkocht
onder die sonde/ want wat ic doen/ dat erkenne
(of prijse) ick niet. Want het goet dat ick wil/ en
doe ick niet/ maer het quaet dat ick niet en wil/
doen ick/ &c. met alle die volgende spreekten tot
ten eynde des Capittels toe/ Daeruoer soldemē
moeten lesen/ ick was vleyschelic/ verkocht on
der die sonde/ wat wat ick dede/ dat erkende (of
prijse) ick niet/ want het goet dat ick wolde/ en
dede ick niet/ &c. So dienden ick nu metten ghe
moet die Wet Gods/ maer mette vleys die Wet
der Zonden/ to weten/ voor die wedergeboert/
doen ick noch een vleyschelic Mensch en Anti
chust waer. Gelyck of die Antichristen mette ge
moede (of metten Geest) die Wet Gods diende/
en of die noch onder die genade stoden/ en Godt
danceten door Iesum Chrustum. Ende daer totte
Gala. 5. staet: Dat vleysch strydt tegen den geest
en die geest tegen vleysch/ en zyn tegen den an
deren/ alsoo dat ghy niet en doet wat ghy wilt:
Daeruoer soldemen moeten lesen / dat vleysch
stryde tegen den geest/ en die geest tegen vleys
ende waren tegen den andere/ also dat ghy niet
en dedet wat ghy wolt: To weten/ eer ghy ghe
loofden

loofden en wedergeboren waert (wil hy segge)
 en daeromme noch Antichristen waert/doe stre-
 den noch in v die geest en toleplech tegeneenand
 also dat ghy niet en dedet wat ghy wolt. Maer
 daerwt moeste volgen/dat die Geest Christi in al-
 le ongelooiige/onwedergeborene/vleischelike
 Menschen en Antichristen zyn/en daerin stryde
 teghen toleplech/1c. Welck opentlick teghen die
 Schrift/en de tegen zyns Meesters leere is/die
 hierin die meyninghe der gheener / die hy ver-
 meynlick die tweede ende voornemste Antichri-
 sten/en ongeester noemt/met recht verwerpt **ps.**
 Hierinne so can ooc gemeltes **H. V. S.** erdach- **ghe.**
 te wtulucht/en presente figuren in dese spoe- **67.**
 ken/gene stadt hebben/als oock indie spoecken
 vander doodinge des vleyschs/daervan Rom. 8.
 Col. 3. 1c. So ghy door den Geest des vleys wer-
 ken doodet/so sult ghi leuen. So doodet nu uwe
 erdiche leden/1c. Daeruoer **H. V. S.** list alsoo:
 door den Geest des Vleyschs wercken gedoodet
 hebbende/die erdiche leden gedoodet hebbende/
 afghelacht hebbende/1c. To weten/voort mede
 ter seluer stont/doen ghy een Christgelooiiger
 zyt worden/doen heeft v Christus zyne geest ge-
 geuen/en daerdoer voort strack verlicht/en vā
 uwe vleischelike en sondelycke lusten verlost/
 en ghy hebt voort terstont (wil hy seggen) door
 desseluen geests openbaringe en verlichtinghe/
 uwe erdiche leden/en die wercken des Vleysch
 ghedoodet / also dat ghy v dieselue daerna oock
 niet hebt laten gelusten/en zyt derhaluen strack
 warachtich wedergeborene Christen gheweest.
 Selgc oft die Apostelē voort strack doen se Chi-

Van die opvallende

sto geloofden/ En omme zynent wille alles ver-
lieten/en hem volchden/haer erdiche leden en
wercken des vleyschs doer den geest hadden ge-
doodet/en dieselue sich niet meer laten gelusten
noch vollenbracht. Waerome werden se dan dā
daerna noch so dickwils (als hauen verhaelt) vā
Christo bestraft vā haer erdiche gelintheyt/on-
uerstandicheyt/vleysliche lusten en Werckē des
Vleyschs? hebben alle Christen stracy als sy ge-
loouich werden/en door den ghelooue den geest
Christi ontfangen/die wercken des vleyschs ge-
doodet. Waerome hebben sich dā die Christgelo-
uige Corinthen die baueruuerhaelde werckē des
vleyschs/niet alleen daarna laten gelustē/maer
oock daetlick vollenbracht? En waerome werdē
se oock anders vleyschelicke gescholden vā Pau-
lo/dā om dieselue datelic vollenbrachte Werckē
des vleys? Verhaluē mach desen wtolucht en fi-
gure alhier vā H. V. S. erdacht/in der wijsen ef-
fen so weynich/als A. B. voorgemelte vreemde
expositie/en halue wtlegginge en dutelij bestaē.
En hiermit wil men dā voor eerst den ondscheit
vā die voorl. tweerley Christen/kortelick bewe-
sen/en met dese corte wederlegginge en verkla-
ringe aengewesen hebbē/in wat groter dwal-
gen en ongeschichthede/sy beyden zyn geuallē. en
nootwendich hebben moeten vallen/door dien/
dat sy desen staet vādē swargelouige vleescheli-
ke Christē/gāts niet willē toelatē/dā lieuer wil-
len dat ooc die Apostelē na den Pingsterdach en
die alduolcomēste wedgeborēne Christē/dagelijc
in velen doer omvutenh; gefelet hebbē/en noch
felen. Daer nu wiȳders tegen staet to spreken.

Daer

Van die Opgewassene wederge-
borene/inden vleysch geleden/gestreden/
ende ouerwonnen hebbende Christen.

Den tweeden staet.

S Et werden dese oock genoempt getrouwe/
wijse ende voerlichtige knechten en huy-
shouders/Matt.24. Luc.12. Item Meesters offte
Leraers/volcomene offte opgewassene mās int
geloue/Waders/stercke helden offte Jögelingen
die den dupuel auerwonnen hebben/item Chri-
sten of gesalfden/die men niet en behoeft te leer-
ren/om dat si des geests salwinge hebbēde/selsa
alles weten/selsa alles wat sy te voren in die h.
Schrift geloesten/van angelicht tot angelicht/
offte tegenwoordich gesien en veruaren hebben
Heb.5.1. Cor.2. Eph.4.1. Joā.2. en.5. Act.11.1. Cori.
13.1. Joā.3. Wā dese listmē allenthaluē/datse haer
vleys niet sine lusten en begertē gecrupst en ge-
doot hebbē/en niet Christus in een nye leuen ver-
rezen zijn. Gal.5. Ro.6. Col.2. en der godlicker na-
turen deelachtich zijn.2. Pet.1. Item datse in een
onstraffelic leuen en in der liefde volcomen/ge-
lyck God zijn in dese Werelt. Matt.5.1. Joā.4.
ende datse die Werelt ende al wat in die Werelt
is/en den dupuel ouerwonnen hebben/ende wt
Godt geboren zijnde/niet en sondigen/noch ooc
des inwonende saets haluen/sondigen comen/
noch vanden dupuel aengeroot werden. Joā.
2.3. en 5. Ja datse in die erkenenis/gelooue hope
ninge en liefde so wijt opgewassen/ en volkomē
ben/datse niet wederomē wtualen/van die lief-
de Christi ghescheyden/noch in dwalingen ver-
uoert mogen werden. Heb.10. Rom.8. Matt.24
Joā.10.

S iij

Ende

Van die opghewassene

En oft men vā dese Opgewassene weſgeborene
 Chriſten oock Exempelen begheerden wt der
 ſchrift ſoo leeft men van den Apoltolen na den
 Pingſterdach/ en ooc van den volkomenē ſterc
 geloouigen Chriſten/ daer Paulus en Joānes af
 getungen/ 1. Cor. 2. 1. Joā. 2. Die men niet en liſt
 dat ergens wetich offte onwetich hebbe gefelet
 dat heplige en die Euangeliche peerlen den hōde
 voorgeworpen/ ydele onnutte woordē geſproke
 priues ſonder gelooue gedaen/ gehuycheit/ we
 tens en willens goet te doen onſlaten/ in vielen
 dagelick door onwetentheyt gefelet/ en ſich daer
 om alſijt tot verdemoediginge voor Godt/ voor
 onnutte knechten ende Schuldnaers bekant/
 ende omme vergiffenis alſulcker dagelickrer fe
 len en ſchulden gebeden hebben/ als 4. 8. met
 een gantsen toefamen geſeten hoepen ſproecken
 26. 9 vermeint toe bewijſen: dan men leeft wel ter
 270. contrarien als daer ſy ſich voor Godt betuygen
 271/ en in Chriſto beroemen van een oprechte conci
 272. entie/ en van onſtraeffelick ghewandelt/ en ſich
 etc. der Gheimeinten Chriſtum tot een exempel der
 onſchult voorgeltelt toe hebben: Itē dat ſy niet
 en doruen ſprecken/ ſo Chriſtus niet in haer en
 ſpraecke/ ende in ſumma dat ſy des inwonende
 woorts haluen niet ſelen noch ſondigen connen
 als voorſchreuen. Daerom loeghenſtraeft hy
 die Apoltolē/ en doet dieſelue oft balder Chriſtū
 in haer/ groote oneer daerom/ dat hy ſy van al
 ſulcke zyne voorſchreuen erdachte onwetende
 dalickſche ſelen ende ſchulden gaet beſchuldige
 en om haer ſulcx toe ouerwijſe haer eygē ſchri
 tē (die ſy eensdeels tot vermaninge en leeringe
 der

der swackgeloouigen/en eendeels tegen die boe
se leeraers ende Antichriste/ende tegen die On
christen voorgebracht hebben/tegen haer selfs
goet voortbrengen/vermeynende also (allelees
gelijck die gene die hy voor Antichriste beschijft
doen) zijne ende der zijner dageliker felen met
ten Apostolen to verschoonen/off die oock noch
na den jingsterdach/door onweteneit dagelic
gefelet hadden/en daeromme niet beter / noch
meer wt Godt gebaren waren geweest/ dan hy
of die zijne ben. Waer hierin wijckt hy van zijne
vorighe leere vander volcomenheyt / wederge
boert en nye leuen der Christen/gants af/diesel
ue hiermet eenemael verdupsterede. Hadde hi
alleen een goet oordel en erkenenis van die h.
Schrift/laet staen van alsulcke Erkenntnis Chri
sti/daer hy sich sonderlinge op beroept ende aff
beroempt/hy solde pimmers wat beter ende be
leefder gevoelen hebben gehad van die h. Apo
stolen/en vander onder volcomene wedergebo
ren Christen der eerster Apostolischer Gemeyn
ten/en solde alsda ongetwivelt terstot hebben/
gemerct/als dat die vorige felen en sonde/die hi
allenthaluen wter Apostolen Schrijften tot be
meringe zijner verneymter onwetender felen/
verhaelt/nz op die Apostele selfs/noch op haers
gelijcken geduyt noch getogen konen oft moge
werden/gelijck hy hier so lichtuerdich ende on
belscheyden doet/Treckende ende duyende die
Spioecken die de Apostolen(als voorsydt) een
deels onder haerder Persoonen/van die swack
geloouige vleyschelicke Christen/ende eendeels
vander Antichristen ende Onchristen gesproken
S u hebben/

Van die opghewassene
hebben/oy die Apostelen selfs / en voort op alle
wedergebooren Christen/en also in dese groote o-
geschicktheden (hy wil off hy en wil niet.) val-
lende/dat hy die Apostolen niet alleen voor den
Pingssterdach (als boue gemelt:) maer oock na
den Pingssterdach / enter tot onwettighe dwa-
se menschen/ofte tot vleyschelicke menschen en
Antichristen maect/als toe bewysen.

In dese absurda auers is A. S. nootwendich
geuallē (of wel zijne woordē niet so ongeschick-
en luden.) om dat hy sich einmael onderstaen
heeft / een quade lere toe verdedinghen / gheen
onderschept tusschen die swacke vleyschelicke
Christen/en die wedergebooren Christē maectē
noch toelatende. Doch of hy ten eersten wel ee-
nigh onderschept der Christen schijnt to maken
seggende: Dat die aencomelingen in Christo en-
ther doer omvetenheit/of datse niet genoegh in
Christo Jesu opwassen/sondigen. So neemt hy
doch baldt daerna desen onderscheit weder hen
wech/daer hy seyt: dat ooc alle Leeraers en aldt
ste der Christen alletijt hare seke en schuldt voor
271. God bekenneen/die sy noch dagelick doer omve-
272. tenhept begaen: daer hy vermoegh alle zijner
schriftuerlicker allegatien/ooc die Apostelen na
den Pingssterdach/ en alle volcomene wederge-
boorene Christen niet meynt:maken also de Apo-
stelen so wel na als voor den Pingssterdach / tot
omvetende sondaers/ōnutte knechten en schul-
denaers/Ja niet alleen tot onweten/maer oock
tot wetende en willen sondaers/als die goet heb-
ben weten to doen/ ende dānoch effenwel sulck
willens hebben onblaten. Welc hy mettē sprac

Jaco:

Jacobi wil bewerē. Wie goet weet to doen ende niet en doet / dat is sonde / Jac. 4. en strygt daerin niet alleenlic tegen die Schrift / die getuycht: datse niet en hebben gesondicht / ia niet hebben connen sondigen: maer ooc tegen hemselfen / want hy stelt onder anderen desen spoeck / om daermet to bewijfen / dat alle Christen / ooc die alre noch dagelick doer onwetenheit felen en sondigen: Wt onwetenheit auers dagelick sondigen en goets weten te doen en niet doen / is contrarie daerō bewijst hy hier voer eerst mit dese spoeck (die niet dan vanden swacke vleyschelicke Christen mach verstaen werden) gants niet / effen so weynich als oock met alle die andere allegeerte spoecken / so nu bewesen sal werden / wanneer zijn principael voorstel: als souden aller Christen felen en sonden die niet ter doot zijn / haeren oorspronck hebben wt onwetenheit / en niet wt den vleyschelicken ende sondelicken lustē) voor eerst noch ee weinich metter Schrift weblacht verclaert sal zijn.

Die Schrift getuycht openlic dat die begeerlichheit en lust den eersten oorspronck is van alle sonden / als daer H. Jacob seyt / dat een pder (swack gelouiger mensche / wil hy seggen: Wāt sonst alle menschen / als men aen Adam en Eva ooc voor den val siē mach Gen. 3. lust en begeert aen sich hebben / en na die qualiteit des gelustē en begeerten dincx / goet ofte quaet ghenoeemt werde.) vā zijn eygen begeerlicheit toe wētē so hy niet gestadich vā Gods Gecē gedreue zijnde de selue daermede inden thoem hout / noch den Dupuel met zijne schoone ende liefeliche voor-
beeldin-

Van die opghewassene
beeldingen en becoringhe/stercken wederstant
doet inden geloue/als **S. Petrus** seyt) wort af-
gerogen en afgelockt/toe weten vant goede toe-
quade) en dat die begeerlicheyt daerna die son-
den (dat is/der Slangen soet) ontfangen hebbe
de haert/en die sonde volgent den doot. **Jac. 1.**

Daerom het alda epicht ee vleyschelicke/sodelic-
ke en verdamlicke begeerlicheyt oft lust genoet
wort. Oft auers dese ontfenckenis en baringe
der sonden neerstelic door onweteneht geschiet/
en dat niet by den Wederghebornen Christen/
die niet en sondigen/noch oock by den Antichri-
sten en onchristen/daervan dese sonde becorin-
ge en tegenstryt/alleen haer vleyschelicke ghe-
dancken volgende/door ydel onweteneht die
geene door moetwillicheyt sondighen: maer by
de swargelouige/daer **Paulus** en **Johannes** af-
spreken **Rom. 7.** en **4. Gal. 5** en **6. 1. Joan. 2.** en **5**

So en hebben doch die sonden ofte felen/hoer-
elcyn die poek zyn/haeren oorspronc niet wt die
onweteneht/ noch heeft sich **Adam** met sulcke
vigenblaeder mogen bedecken/hoewel hi ande-
oor wt onweteneht gesept hadde/maer wt die
vleyschelicke en sondelicke luste / als nu wt het
voorgeschieuen ghetuychnis **S. Jacobi**/en met
dat exempel van **Adam** en **Eua** claerlick bewes-
sen. Welck oock die rede seifs erfordert (wanner
hieruan gelyck geen schrift waer/ alst is.) Wat
anders so die Christe sonder begeerlicheyt / lust
en verkiefsinge alleen door onweteneht / daghe-
liger felden en sondighden/als **M. S.** vermeynt/
So moest volgen/dat die Christen als die diua-
len/gheen begeerlicheyt noch verkiefsinge vat
goet

goet noch quaet hebbende/ dan alleen door onwetentheyt en dwaelt heyt sondighende/ niet wisten wat hy spracken oft deden/ en daerom onschuldig waren. Hier sulcke ongeschickte dwaelt heyt/ en dwaelse ongeschicktheyt volcht wt dese 2.

G. Nieuwe Theologie/ die hy wel met veel aengetogene schriftueren (behaluen dat hyse voor een Godlike openbaringhe/ ende die salichmakende erkenntnis Christi beroemelick wtgeeft) vermeynt toe bewijzen/ dan brengt daer niet en by/ die van die onwetende dalische selē en schulden/ ees meldinge doet/ also dat hy hier niet het geringste nadencken soude moghen maeken: **Inde Wet Moles numeri int 15.** en by den Prophet David inden 25 psalm leest men wel van onwetende sonden/ dan daervan verhaelt 2. **G.** niet/ en doet oock gants oueral niet tot zynner intentien. Want aengaende die onwetende sonde daer Moles af spreekt/ die zyn gesproken alle door een respēd en oppositie van moetwillige sonden/ ende werden daer door verstaen/ die onwetende sonden ofte vergriypingen der swackgelouiger vleyschelijker Christen/ en die moetwillige sonden der Antichristen. Aengaende anders die ouertredinghen en die onwetende verborghen sonden daer David af spreekt/ dat zyn die sonden (so hy selfs seyt.) die hy in zynner ioncheyt ende onwetendheyt/ noch onbekiert en ongetuchtricht zynde/ wt zyne vleyschelike lusten hadde begaen. Doch of David dit noch al vā zyne onwetende sonden/ soo hy nae zynner bekeringe en tuchtinge begaen/ gesproken hadde/ so en volchde nochtans daerwt niet/ dat die selue son-

Pa.
ge. 3.
en. 4.

ne son-

Van die opgewassene
ne sonder vleyschelicke lusten/alleen door onwe-
tenheyt van hem geschiet waren als nu is bewe-
sen maer om dat hy noch vleyschelic was. Wāc
of God wel een sonderlinge lust tot hem heeft ge-
hadt/ende hem met veel heerlike gauen begna-
det/also dat hy opentlick een voorbeeld heeft ge-
draghen op Christum/en zyn Rijk/of op alle we-
dergebooren Christē / en daervan opt heerlijcste
geprophetiert/ende oock die beloften is gehad
dat Christus na den vleys wt zynen sade en ghe-
nacht soude ghebooren werden/ Soo is hy doch
noch int gelooue swack/inder liefden en gerech-
ticheyt onvolcomen / en oock vleyschelic ghe-
weest/als dan alle zyne handelingen genoegsa-
me wonsen/daerom hy ooc in geen hogere gerech-
ticheyt/noch wedergeboort gheslaen heeft/dan
die Apostolen Christi voor de Pingsterdach / en
voort alle andere swackghelouige vleyschelicke
Christen doen / daerom Godt by den Propheet
seyt/dat die swackste in die tijt sal wesen gelijck
David (dat is/int Rijke Christi sullē die swac-
gelouige Christen/so heplich en gerecht wesen/
als David voor zynen verfoenen is gheweest:)
maer die van den geslachte Davids/sullen God
en des Heeren Engel gelijck zyn: dat is die vol-
comene Wedergeboorene Christē/die met Chri-
sto gheleden / gestreden en ouerwonnen hebben
die Christus (zinde van den geslachte Davids)
zine Broeders noet/der welcker ooc David int
bestrijden en overwinne zynen vyanden/en zyn
Soon Salomon int besitten eens vreedsamē
Rijcks/hepde zyn voorbeelden gheweest / sullen
Godt en Christo gelijck zyn/tot weten/ in volco-
mener

mener liefden en gherechticheyt/daerin hy van
der hant haren vianden/door Christum de rech-
ten David verlost zijnde/God onbeureest en in
een vreedsame geruste concientie sullen dienen/
alle die dagē haers leuens. Zach. 12. Mat. 5. Ro. 8
1. Joan. 4. Luc. 1. 2. Reg. 7. 3. Reg. 5.

Het weer nu hiermet **N. S.** principael voort-
stel van die/onwetende dagelickche sonden/en
derseluer hercoemst/wel genoegsaem weblacht
also dat onodich waer op al zijn vermeint accen-
soir bewijs/eenige wydere wederlegginge/dan
noch om zynen ongront en graue selen en dwa-
lingen noch een wepnich biepder toe verclaren/
wilmen die voorneemste spoecken ende plaet-
sen der Schrift/die hy tot beweringhe zijner er-
dachter onwetender dagelixer sonden allegiren
de/abusiert/hierby cortelick beantwoordē.

Ende eerstelick den spoeck Joannis: Do wy
segghen dat wy gemeynschap met God hebbē/
etc. 1. Joan. 1. Daerom seymen/dat dese spoe-
gheen meldinge doet van eenige onwetende so-
den/effen so wepnich als die twee volgende hier
hy van **N. S.** allegierte spoecken Joannis/Do
wy seggen/wy en hebben geen sonde/so veruo-
ren etc. Item/so wy seggen/dat wy niet geson-
dicht hebben etc. Daerom bewijst hy hiermet
niet/sonderlinge metten eersten spoeck/die zij-
ner meyninge gants contrarie is.

In die ander twee spoecken auers spoecke
Joannes onder zijner persoonen/niet van der
ghelouigher wedergheborner Christen onwe-
tende sonde/maers encher van die sonden der
kinde.

Da-
ge.
273.
274.

Van die opghewassene
kinderen int gheloue/daer van bouen ghemelt/
of der onchristen/die altyt sonde hebbe/en eerst
moeten gelouich werden/ende haer sonden be-
kennen/sullen sy haer vergeuen werden.

Daerna den spoeck Joannis/van die sonde
die niet ter doot is. Joen. 5. so M. S. verhaelt/
willende daermet bewysen/als soude alle Chri-
sten die wt God geboeren sijn/daghelycks doot
onwetenheyt felen en sondighen/en souden die
selue sonden niet ter doot sijn/ is conrecht van
hem allegiert en expolier/ende stryft tegeti die
gancse leeringe Johannis/Wat die seit expresse-
lick/dat alle die wt God geboeren is/niet en son-
dicht/noch sondigen kan. Joen. 3. Hierom de-
sen spoeck van niet ter doot toe sondigen / met
die twee voorghemelde/en ooc met desen spoeck
Joannis kinderkens/so pemiants sondicht / so
hebben wy een voorspraec etc. i. Joen. 2. moge
niet vandie Wedergheboeren / maer moeten vā
kinderen en swacken int gelooue/die noch on-
derwysen (als bouen gemelt.) wetens ofte on-
wetens wt haer vleyschelicke lusten sondighen
dan niet ter doot/verstaen werden. Daerenbo-
uen die spoecken Pauli Rom. 14. en Gal. 6. van
M. S. voortbrocht/legt Paulus selfs op de swac-
gelouige Christen/en der seluer vergrypinge en
sonden wt/en van geen dagelicksche onweten-
de felen/otte sonden der volcomener wederghē-
boeren Christen/die hy vermaent/dat sy als die
stercken/metten den swacken Broederen sulle
gedult dragen: ghelyck ooc Christus ghebiede/
Marth. 18. Daer hy tot Perrum seyt/dat hy ij-
nen Brueder (toe weten synen swackgelouigen
vleysche

Pa-
ge.
284.

Pa-
ge.
271.

vleyschelicken broeder) hoe dickwils die oock te
gen hem sondicht/sal verdragen en zyne sonden
vergeue: Verhalue bewijst A. S. met dese spoe-
ken Pauli op die wedergeborene Christen/ als of
die noch in veien doer onwetenheden faelde en
de sondichden/ghetoghen/gants aueral niet.

Item die spoecken Mat. 6. ende. 1. Ioan. 5. van
sich voor schuldenaers to bekenne/ Ende omme
vergeuenis der schulden en sonden/die niet ter-
doot zijn to bidden/so A. S. verhaelt en antrect/
tot beweringe ziner vermepnter onwetender
felen en schulden/en dat niet alleen in die aenco-
melingen/die hy oock voer waerachtich weder-
geborene Christen holt/maer ooc in die leraers
en aldste der Christen (als die Apostelen na den
Pingssterdach waren) die hy alleen in die erken-
tenis Christi/en inder liefden wat volcomener
acht/dan die aencomelingen/maer niet der we-
dergeboerten haluen/als oft die een niet so wel
wt Godt geboren/ ende van die sondelicke lusten
geuyt/en verloest waer/als die ander. Daerop aller
roetelick to antwoorden/lecht men/dat dieselue
spoecken nootwendich vandie swacke vleysche-
licke Christen/ ende vanden Apostelen voor den
Pingssterdach/ doese noch onderwylen sondich-
den/en daerome van noeden hadden hare schul-
den to bekennen/ende Godt omme vergeuinge
derseluer to bidden/gelyck haer Christus leert/
en gants niet van die wedergeborene Christen/
noch van die Apostolen nae den Pingssterdach/
(doen se niet meer gefeelt noch gesondicht heb-
ben) moghen verstaen werden. Doch of sich die
Apostelen alchoon daer na noch voor schulde-

pa
ge.
272.
ende
284.

pa
ge.
295.
ende
hal-

uen.

Van die opghewallene .

naers bekandt/ en om vergiffenis des schulden
ghebeden hedden/ (des men doch van haer niet
en list:) Als konde danner sulcke bekentenisse
ende gebet/ niet anders dan als het gebet/ ende
die bekentenis Danielis verstaen/ noch geduyt
werden/ Dan. 9. Daer men moet bekennen/ dat
die Propheet Daniel onder zijner personen God
bidt/ omme vergevinge der sonden ende misdade-
den/ niet van hem seluen/ maer vant ghemeyn
volck bedreuen. Want allulcke sonden/ als God
loos gehandelt/ ende der Propheten worden on-
gehoorsaem ende rebel geweest to hebben/ kon-
nen van Daniel/ die men list/ dat van Kints op
Godtweesdnt is geweest/ ende in allen dingen
wijselick heeft ghehandelt/ gheenins verstaen
werden. Daeromme bewijst M. S. hier met dese
en dergelycke spoecken in den geringsten niet.

Ma-
ge.
272.

Item den spoeck Luc. 17. van sich voer onnutte
Knechten to bekennen. Daerop sechtmen/ oft
sich die Apostolen ende aldsten der Christen al-
schoon altydt voer onnutte Knechten bekandt
hedden/ (wie men doch oock niet en list:) So en
waer doch sulcx van haer niet wt die meyninge
geschiet/ omme dat se noch dagelycx door onwe-
tenheyt in vele ydele woorden to sprecken/ int
goet to doen/ in huychelen ec. gefelet ende ghe-
sondicht/ ende sich deshaluen voer Godt verbe-
moedigende/ altydt voer onnutte Knechten be-
kandt hedden/ als M. S. niet min onbeschepden
als lichtueerdich vorgift: maer omme dat se/ ge-
lyck die woorden Christi selfs medebrengen/ wā
neer sy alles ghedaen hedden/ wes haer beualen
waer/

maer/dannoch niet meer ghedaen hebben/ dan
sy to doen schuldich waeren. Maer alles datter
beuolen wordt/ ende dat men to doen schuldich
is/ghedaen hebben/ ende daghelix doer onwe-
tenheyt sondigen/zijn contrarie. Ergo probiert
dit oock wepnigher dan niet.

Ten seften/die plaetse cotten Galateren int. 2.
Capittel/daer men list/dat Petrus sich ome der
aenghekomener Joeden wille/van der Heyden
Maeltijt heb ontagen/ ende verhaluen opent-
lick van Paulo zijn gestraeft worden/ &c. neemt
M. S. ooc tot een bewijsrede/ vermeynede daer-
met to infereren ende to beweren/ als dat oock ge.
die Apost. Petrus na de Pingsterdach noch doot 171.
onwetenheyt gehuychelt/gefeelt ende gesond-
get heb/geswogen dat andere niet dagelick doer
onwetenheyt in woorden ende wercken solden
feelen.

Maer hadde M. S. dese bestraeffinghe/ ende
plaetse een wepnich met andere Christen ver-
geleken/ende die oorsaece ende ommestende wa-
beter auerlacht/so worde hy sonder twiuel ter-
stont hebben vernome/ dat die Heylige Apostel
hier inden geringsten werens of onwetens niet
ghelondicht/noch reghen Godt/noch reghen zy-
nen Maecten misdaen heb ghehadt. Want ghe-
lyck het gheen Huychelp noch Sonde was/ dat
hy met den Heyden Maeltijt ate/also en wast
oock gheen Huychelp noch Sonde/ dat hy sich
omme der aenghekomener Joeden wil van den
Heydenen ontooch/ghemerckt dat hy in de-
se ontreckinghe gheen quaede meyninghe en

Van die Opghewassene

hadde/als of hy die heyden voer onreyn haldende ende verachtende/ van versleuer Maelt yde sich hadde ontoghen/ daer in hy oock lichtelick met zyne vonge bekentenis vanden heyden. Actor. 10. vermeit/ mach ontschuldicht werden: dā hadde hierin gelyck in alle zyn doen ende laten/ een Godvreesende oprecht gemoet/ vreesende/ (so Paulus selfs getuycht) die aengekomene Joden/ to weren/ datse sich auer zyn Eten metten onbesneden heyden/ solten argeren/ ende affallich werden. Want die Joden ben soo superstitieus/ datse met den heyden niet eten noch drincken/ en dese superstitie en and Jodilche ceremonien/ hielden die Apostolen/ ende oock Christus selue den Joden in de begin des geloofs toe goede/ daerin niet haer/ als metten kinderen/ voer die vinger een tytsanck liende ende simulerende/ omme also oock anderen Joden totten gelouen to crecken/ als men het gantse nye Testament doer sien mach. Maer als Paulus (die van zyn der Bekieringe eerst aen/ bauen alle die andere Apostolen/ die verbergenheit vā die beroepinghe der heyden/ ende die verwerpinghe der Joden met hare ceremonien geweten heeft) saghe/ dat sich al sulcken Godvreesende simuleren en veyn sen/ ten laetsten tegens die Euangelische waerheyt worde strecken/ omme dat die Joden halsstarrich op haere superstitionen ende ceremonien drongen/ willende dieselue neffens die waerheit des Euangelij in een ghebruyck invoeren/ ende daer met als noodich ter Salicheyt/ die heyden beswaren/ oft mit dieselue/ als met die onreynen ende gemeynen/ noch eten noch drincken/ Soe is Paulus

Paulus die eerste die sich daer tegenset/met leeren/prediken ende schrijven/ Act. 21. Galat. 2. 3. 4. ende 5. bestraft derhaluen oock Petrum/ ende die hierin zijnen Meester Christum/ ende den voorsz. eersten gebuyck der Apostolen/ in te simuleren metten Joden/ voer die tijt wt liefde der Joden/ sonder verachtinche der Heyden/ noch volgen woude: niet dat Petrus daeraen doenter tijdt noch wetens oft onwetens a. gesondicht/ gehuychelt/ ende niet na die Waerheyt des Euangelij gewadelt hadde: Want anders hadde Paulus/ doen hy sich den Joden toegeualle reynichde/ ende Timotheum beliede/ ende alliuicke Jodische supersticie ende ceremonie. Judazerende onderhield/ oock selfs gesondicht/ gehuychelt/ ende niet na de waerheyt des Euangelij gewandelt/ ende waer selfs straefueerdich gheueest/ ende mocht derweghen eenen anderen niet bestraffen: Maer omme dat sulcken Godtoereelen de simuleren Petri metten Joden/ niet langer vorderlick was/ dan dat alles aen haer verloren waer.

Derhaluen wes nu alsoo metten Joden ende Heyden ghelichet is/ dat selue mach den Apostolen voer geene onwetende sonde/ noch huychelp gerekent werden (als A. B. vermerpt/ ende so lichtuerdich tot een beuulprede aentrect) ten ware da. hy wolde Christum selfs mede onder zijne onwetende sonden sluyten/ ende voer een huychelp toerekenen/ dat hi eerst zijne Apostolen verbiet/ als datse niet sullen gaen totten Heyden/ Matth. 10. ende ontkende zijne sendinche totten Heyden/ seggende: Als dat hy niet is

Van die Opghewassene
ghelonden/ dan totten verloren Schapen van
den hupse Israel/ Matth. 15. Welck hy doch na-
derhandt ghebiet/ ende bekendt. Matth. 28. Jo-
an. 10. daer hy seyt/ Dat men alle heyden sal lee-
ren/ ende dat hy noch andere Schapen heb/ ic.
Is auers dit verbieden ende ontkennen Christi/
geen onwetende sonde noch hupchelp/ (alst niet
en is / comen die ghelegghenheyt vanden tijt aen
merckt) noch mach het Christo ten ergsten ghe-
dupt werden/ dat hy alsoo wt liefde der Joden
met haer veynsende ende simulerende/ eerst ont-
kendt ende versaeckt/ welck hy nochtans inder
waerheyt was/ namelick een Salichmaker der
heyden/ So en mach petro in gelycken wt lief-
den der Joden na den gemeyne gebruyck / ende
die gelegenheyt vanden Tijt noch also veynsen-
de/ die voorl. ontreckinge van den heyden voer
gheene onwetende sonde noch geueynstheyt op
gemeten/ noch ten ergsten ghedupt werden/ al-
st dat hem Paulus wt voorgeroeter oorsaken
hierin wederstaet / ende van gheueynstheyt be-
schuldicht ende straect.

Maer wil A. S. (als hy doet) dit bestraeffen
Pauli also sonder die voige. oorsaecken ende cir-
constantien aentomercken/ na die bloote moor-
den van onrecht/ ende niet na die waerheyt des
Euangelij gewandelt/ ende geueynst to hebben
verstaen/ so en heeft Petrus niet alleen als een
Christen/ wt onmetenheit gesondicht/ maer ooc
als een Antichrist (vermoegh A. S. Beschijwin-
ge) wt zijne vleyschelicke lusten een vleyschelic
werck begaen. Want geueynstheyt is sonde/ en-
de een werck des vleyschs/ daeromme het oock
dit

dieselue Petrus/in sinē eersten Brief met meer Pa.
andere sonden ende vleyschelicke werken ver- ge.
halende/verbiedt. 1. Petri. 2. Mer der manieren 286.
sal dan oock een peder Antichrist met dit Crem-
pel Petri/zijne openclijcke begangene werken
des vleyschs/ mogen verschoonen/ ende datsel-
ue voor sich allegierē/ effen sowel als A. S. voor
sich. Ten were dan men wilde seggen/ dat die A.
Petrus sonder alle effectie/alleen wt onweten-
heyt gheuepnt ende ghesondicht heb/selvs niet
wetende/als een dwaes/wat hy dede/gelyck dā
dese ongeschicktheyt wt A. S. leere van die on-
wetende felen/oock volcht/ als hauen ghelept.

Ten seuenden/den Spröeck Jacobi: 1. S. Wilt
u niet ondernemen vele leeraers to zijn/weten-
de dat wy desto meer oordeel ofte straef ontfan-
ghen sullen. Want in velen felen wy altrosamen
Jacobi. 3. verhaelt A. S. tweemaal/ eens omme
daermet tobewijzen zijne vermeynte onweten-
de daghelick felen / die met woorden gheschien: Pa.
Daer na repeteert hy hem als tot een ghemeyn ge.
bewijs/ ende sluytrede van alle andere onwete- 271.
de felen/als oft niet alleen andere leeraers en- Pa.
de aldtte der Christen / Daer oock die Apostel ge.
Jacobus selfs / in woorden ende Wercken noch 287.
daghelick in velen doet onwetenheyt ghefeelt/
ende ghesondicht hadde.

Maer oft nu A. S. hier dese seplen wel wat
kleynder / ende soo groff niet en maect als die
andere/die hy voer Antichristen beschijft/doen
dieselue eenen anderē naem/ vader Christen on-
wetende

Van die opghewassene

pretende dagelische felen en schulden geuende
en alsulcke toefamen geu oechte vngenblader
tot een deckmantel omhanghende. Doo feelt en
dwaelt hy doch hierin/en misbruyct dese spoeck
met alle die ander voorgemelde spoecken/im-
mer so groffelick als die anderen doe/en is daer
in met haer so eens/als oft sy tesamen wt eenen
mont spraecken/daerom hy dan oock met haer
nootwendich in ditselue ongeschickthept valt/
als dat hy den Apostelen Jacobum en zyns ghe-
lycken: tot quade leeraers en Antichriste maect.

Want dese spoeck niet van Jacobo selfs noch
zyns ghelycken/ dan van die quade Antichristi-
sche leeraers verstaen moet werden. Welck on-
mogelick weer geweest/ dat A. S. niet gemercke
soude hebben/indien hy sulcke openbaringe en
erkentenisse Christi als hy hem beroemt gehadt
had/ia hadde hy noch goede erkenenis van die
H. Schrift/ waerin men voor alle dinghen moet
weten/ (so ooc die Scholastici leeren.) als waer
dieselue nae die litter/ oft nae die woorden ende
sinne: eeniger opentlicker strydichept ofte onge-
schickthept haluen/ niet bestaen en mach (als
hier in dese spoeck Jacobi/ ghelyck oock in dat
bauenghemelde 7. Cappittel. totten Rom. nae
A. S. selfs expositie/ en int 9. Cap. Daniel. item
int 64. Esaie ende in ontalliche meer anderen.)
dat hy aldaer figuerlick/en na den bequaemste/
en der gelouen ghelyckmatichsten sinne/ moet
verstaen ende wigelacht werde: so soude hy lich-
telick gespoort hebben/ dat Sanct Jacob hier e-
uen so wernich/ als S. Paulus aen gemelte oort
van hemselfen spreekt/ dan dat hy oder ziner
persoo-

Ma.
ge.
204.
etc.

personen van die quade Leeraers spreekt/die
zels in velen felende/ ende daerome destomeer
gordel ende straff/ te weten des hellschen viers/
(als straff daer nae volcht) weick sulcker Huy-
chelaers/ ende in woorden om matighers loon is/
weerdich/ ende/ effenwel onderen leeren/ orde-
len ende bestraffen wollen.

Dat auers Jacobus dit alsoe onder zijner per-
soonen/ van die boose Huychelaers en Ancichri-
stische Leeraers (der welker oock by tijden der
Apostolen veel waren/ als Joanes ende Paulus
getuygen/ 1. Joan. 2. Philip. 3. 2. Tessa. 2. ende niet
van hem seluen noch van andere dergelycke lee-
raers/ ende wt Godt geborene Christen heeft ge-
sproken/ volcht wt desen onwederspreekelijken
klaren reden/ als eerstelick/ so S. Jacob dit van
sich gesproken heeft/ dat hy in velen seplden/ so
volcht dat hy niet wt Godt geboren is geweest/
Want na het getuychenis Joannis/ so en sondi-
gen ofte felen die wt Godt ghebooren niet. Is hy
auers wt Godt geboren geweest (als hy is) so en
heeft hy niet gefeelt/ noch ooc sulcx van sich ge-
sproken. Maer dat felen en sondigen een dinck
is/ getuycht dieselue Jacobus een wepnich tovo-
ren/ daer hi alsoe spreekt: Wie in een sepl (of wie
een Gebodt auercredt) is aen allen (Gheboden)
schuldich/ Jacobi. 2. Hier staet het selue Woordt
() (felen ofte aenlozen) en wort gedunt
op die grootste sonde ende ouercredinze des ge-
borts. Daeromme en persuadiere sich niemants/
als of die Apostel die felen der booser Leeraers/
(daer hy int. 3. Capit. af spreekt) heb willen ver-
cleppen/ vernichten ende extenueren/ als M. S.

Van die opgewaetene

hier ende allenthaluen/effen op dit woort selen
 bringende/vermeptlick doet. Ten anderen/
 so hy in velen seelden/so moest hy ooc selfs geen
 leeraer zyn/nademael hy anderen om dese selue
 oorsaek/toe weten om dat hy in velen seelden/
 verbiet leeraers toe zyn: Ende also strede hier de
 Apostel tegen hemselfuen/ende weer in dese zijns
 selfs woorden geuangen: als ooc in zijne vorige
 Wie in eenen seelt/is aen allen schuldich. Want
 zyn hy schuldich die oock maer in eenen selē/hoe
 veel toe meer is hy dan schuldich / die selfs be-
 kent/dat hy in velen seelt? Ten derden soo S.
 Jacob in velen seelden/ (toe weten / met woor-
 den/als stracy daerna volcht.) ende euentwel ve-
 ler anderer leeraer waer (als hy dede.) so moet
 hy ooc nae zyn epgen woorden destomeer oordel
 en straeft ontfangen/en liden/want hy seyt ooc
 onder zijner personen dese woordē: Wetēde dat
 wy desto swaerder oordel ende pijnē sullen ont-
 fanghen ende liden/daerom ooc Christus seyt/
 dat die menschen in den dach des oordels / oock
 van een yeder toe vergeefs gespraecken woot/
 sullen rekenschap gheuen. Sal hy auers gheen
 ordel/noch straeft/noch pijnē des hellschē vups
 liden/als hy niet en sal: Want die Christghelo-
 uighe connen niet int oordel / noch der hellen
 pijnē: dan comen nae haeren afscheit stracks hy
 Christo/daerom Paulus seyt/ich begeer ontbo-
 den toe wese/ende met Christo toe zyn/en Chri-
 stus seyde totten geloouigen Woordenaet/hy
 den suldy met my int paradys zyn etc. So moet
 onwederspreckelick volgen/dat S. Jacob dese
 woorden niet van hemselfuen/noch van zijns ge-
 lijcken

Ijcken / (als *N. S.* leert.) maer onder zijner per-
soonen van andere boose leeraerr / die haer ton-
tonge niet connen bedwingen / en in velen selen
en daerom des hellschen vups schuldich zijn/
gesproocken heeft. Sinen wilde dan van *S. Ja-
cob* seggen / als dat hy hier ooc in dese zijne woor-
den / wt onweteneit gefeelt / en selfs niet ghe-
weten heb / als een dwaes / wat hy ghesproecken
heb / en daerom onschuldich sy gheweest. Niet
doch wat al wt dit lichtueerdich allegiren / ende
wt dese nieuwe *N. S.* Theologie / die hy so frp en
beroemelick voor die salichmaeckende erkente-
nis Christi doer wtgheuen / volcht?

Ten laetsten / int concludieren / Wederroept *Pa.
N. S.* opentlick zijne gantse vorige leere vā der *ge.
Christen* volcomenheyt en wedergheboort / met *289.
dat hy hier leert / dat die ionge ankomelinge en 290.
kinder in Christo / der wedergheboort haluen / etc.
volcomene wederghebooren Christen zijn / ende
dat die ionghe met die alste Christen beyde toe
ghelyck volcomen ende onvolcomen zijn. Vol-
comen / der wedergheboort ofte der verloofin-
ghe van die vleyschelicke lusten haluen / onvol-
comen / om dat sy / soo langhe sy leuen. In die
erkenenis / gelooue / hape ende liefde opwassen
moeten : nemende daertoe tot bewysreden et-
liche sproecken / als *Rom. 4. 1. Ioan. 3. Apoc. 22.*
etc. die (als bouen beweelen.) van die swacke
louighen alleen verstaen moeten werden / ende
oock etliche die van wedergheboorene Christen
te verstaen zijn / als onder anderen die plaet-
se *Philipp. 3.* Daer *Paulus* toe ghelyck van
zijne*

Van die opghewassene

zijne onvolcomenheyt en volcomenheyt spreekt
en dit alles vergaelt **A. S.** tot den eynde/ om zyne
voorschreuen verinseppe omwetende dagelic-
sche selen/daermet noch wyders toeuerdedingē
Maer daerop cortelick toe antwoorden seymē
angaede voor eerst dese plaetse Pauli/ dat **A. S.**
daermet oueral is en bewijst. Wāt spreekt Pau-
lus hier eerst van zijne onvolmaect heyt en im-
perfectie/so en meint hy doch daermet niet/dat
hy in die erkenenis Christi/geloue hape en lief-
de onvolmaect was/en deshaluen noch dage-
lycks door onweetenheit seelden/ en in Christo
so lange hy leefden/opwassen van alsulcke owe-
tende selen repner/volmaecker/gherechter en
heyliger werdē moest/als **A. S.** vermeint:maer
Paulus wil met dese zijne onvolmaectheyt niet
anders (so hy hierby selfs seyt) dan dat hy noch
niet is ghecomen tot die vergienis der dooden
dat is/dat zyn inwendich/vleyschelic/sterffe-
lick en verderffelick lichaem met Christo noch
niet is geclarificiert/noch cotten ewigen leue
gecomen:dan anders was zyn inwendich/Sep-
telick en onsterffelick lichaem met Christo in een
nieuwe leuen verlesen/als hy selfs ghetuycht/
Rom.6. Ende wt God gebooren/en conde niet
sondighen noch selen. Ioan 3. oock hadde hy
Godt wt gansen herten en wt allen crachte lief-
ende zynen neesten als sich selfs/ia oock zijne ge-
swoorene doorvianden die Joden/welcker val-
hem so hertelicken leet/en haerluyder salicheyt
daertegen so lief was/dat hy derwegen vā God
begeert veruloecht toe zyn. Rom 9. En wat hy
niet alleen zynen medebroeders maer oock der
Joden/

Joden/ en anderer Christe vianden haluē: door
grooter liefden ghedaen en gheleden hebbe/ ge-
tuigen alle zyne schijntē ouer uoedich/ daerom
was hy in die erkenenis/ geiooue/ hope en lief-
de niet onvolmaecht (als A. S. vermeintlick
leert.) also dat hi al zyn leuenlang daerin moest
toenemen/ maer ghelyck zyn Hemelsche Vader
volmaecht/ als Christus ghebedt Matthei. 5.
Luc 6. Ende als hy stracks hierna van sich selfs
getuycht/ segghende: Zoo veel als onser volco-
men zyn etc.

Des veerner belangt die andere spioeckē der
Schrift/ alhier van A. S. verhaelt/ daerop seye
men cortelick ende beslyptelick/ dewyl hy noch
hier noch ergents tusschen die swackgelonighe
en onvolmaecte Christen die noch onderwylē
wetens ofte onwetens wt haer vleeschelicke luf-
ten sondighen of selen/ te weten/ om dat sy noch
niet volcomelick wt Godt ghebooren/ noch vol-
maect zyn/ dan dagelychs meer en meer in Chri-
sto opwassende/ volmaecter/ gherechter/ ende
meer wt Godt gebooren werden tot die volco-
mene wedergeboert/ en den volcomenen alder-
dom Christi toe/ en tusschen die volcomene/ op-
gewassene/ en wt Godt gheboorene/ en daerom
sonder sonden en selen wessende Christen/ gheen
onderscheit en maecht noch toelaten wil/ So be-
wyst hy hier van der Christen volmaecthepde
ofte onvolmaecthepde/ en selen gants niet/ dā tis
pdel ende vergeefs/ al wat hy daer af schryft/ en
wter hepligher Schrift tot getuychenis en be-
wys voortbrengt ia ghelyck hy alie die vooruer-
haelde spioecken en plaetsen der Schrift/ daer
hy

Van die opghewassene

hy zijne vermenpte altyt duypende dagelickche onwetende felen en sonden niet wil verbedigen swaerlick misbruyckt/als nu is bewesen:alsoo abuyert hy oock hier dese voorgeschreue spoecken der Schrift/daermet hy dese zijne vermenpte altyt duerende onvolmacht heyt en opwallinge der Christen/enmits dien oock zijner onwetende felen wil beweren. Ghelyck oftmen nu onder den Euangelio niet soude vermogen/tegene men onder die Wet vermoecht heeft nemelic sonder sele ende onstraeffelic leuen/ende Godt baueu al ende volcomelick liefhebben/ende zijnen naesten als sich selfs. Waerom staet daer dan/dat Zacharias ende Elisabeth Johannis des doopers ouderen/beyde voor Godt soo gerecht ofte volcomen zijn geweest/dat sy ooc in alle geboden ende insettingen des Heeren onstraeffelick/oftesonder sele hebben gewandelt? Hebben auers die onder die wet soo volmaecht gheueest/datse oock sonder sele in alle ghebode des Heeren hebben connen wandelen/wat en soude dan nu die wt Godt geborene/onsondelicke/en onder die genade zijnde Christen niet doen? Off heeft Christus wat onmogelycks en wat ydels beualen/als hy seyt/ Weest volmaecht/en perfect als v Hemelsche Vader is? of sal men seggē dat die Hemelsche Vader onvolmaecht is? Seyt niet Christus/den ghelouighen zijn alle dingen moegelijk? Daerom is dese N. G. leere van der Christen onvolmaecht heyt/als dat men in dit leuen gheen volcomen gheloue/hape noch liefde hebben can/en daerom niemants soo lange hy leeft/volcomen ende sonder dagelickche onwe-

onwetende felen zijn can / als een schijfteloofte
 ergerlike/ en alle goede opsetten behinderende
 leere/ gants verwerpelic/ Want hierdoor wort
 die mensche/ oft hy wel sonst een goet opset heeft
 en Christo geloofte/ veroorsaect/ dat hy sich we-
 niger beneernsticht/ om zijne sonden en felen te
 leren kennen/ ende dieselue eenmael gants afte-
 steruen/ en met Christo in een nieuwe onsonde-
 lick leuen toe verriglen : ooc dat hy Godt wepnig-
 niger vertrouwt/ wepniger verduldich en gelatē
 is/ zijnen naesten wepniger goets doet/ ende lief-
 den bewijst/ algt ghedenckende/ dat hy hier op-
 eerden in den gelooue/ hape ende liefde noch on-
 volcomen/ en der sonden en felen onderworpen
 is/ en bliuen moet so lange hy leeft.

Ende dit is die summa en thessot / van N. S.
 nieuwe geopenbaerte leeringe van der Christē
 wedergeboert / gerechticheyt en volcomenheyt
 die sich doorgaens met die leringe en argumen-
 ten der geener/ die hy voor Antichristē beschrijft
 vergelijct/ wtgenomē die bekende groue sonden
 en vleyschelicke wercken en tegenstrijt teghen
 dieseluer so hy in zijne Discipulen niet wil toela-
 ten/ diemwelcke die anderen eenichsins op hape-
 ninge der beteringe/ toelaten. Maer daerwt en
 mach men niet oordelen/ dat hy die rechte open-
 baringe en Erkenntnis Christi heb ghehad/ ende
 daerdoor heb gheschreuen/ en die anderen niet.

Want om die wercken des vleysch toerken-
 nen/ is geē sonderlinge openbaringhe noodich
 die zijn doch openbaer/ daerom seyt Paulus tot
 ten Gallateren/ openbaer zijn die wercken des
 vleys etc. Ende oft sy die anderen der onvol-
 maechtheit toelchgruēde/ op voorgenoede robijtē

Van die opghewassene
toelaten/prysen syse daerom: verbiede sy se niet
oock: banne en excommuniceren niet ooc die som-
mige deshaluen: Gerocmen sy sich niet ooc van
Godlike openbaringen/en vā die erkenenis
Christi: beschryuen si niet oock alle anderē voor
Antichristen: schryuen sy van alle dese dinghen
niet oock groote heerlike boeken? Is A. S.
Goeck daerby vergheleken/ oock ander als een
A. b. Goeck (so het dan nae zijne opschrift vā ve-
len spottelick gendemt wort.) toe achten? Ende
ofwel die anderen groffelick sele en dwale/ seele
en dwaelst. A. S. oock niet: sal men sy daerom al-
le voor Antichriste beschryuen/ als sy doet? Ge-
lins niet/ so sy anders beter onderwelen zyn:
de/ berept zyn hare seelen en dwalingen af:
toestaen/ als nu voigents sal
bewelen werden.

Van die Antichristen: den drieden staet.

Antichristin zyn die Christum metten mont
bekenhen/maer metten herten en wercken
verloochenen: en niet tegenslaede alle haer doē
en laten/ leere en leuen/ Christi leere ende leuen
stracks toe weder en contrarie is/ effenwel goe-
de Christen willen zyn/ ende daeruoer ooc ghe-
sien en gehalden willen welen mit teghenslaen
de oock sy derhaluen etlickemael Christelick en
goetlick/ met Gods woort tot afstand en beterin-
ghe vermaent werde/ en dat van vrome onstra-
felicke Christen/ sich effenwel niet alleē niet wil-
len laten onderwylen/ noch beteren/ maer daer
enbouen

enbauen noch moettwillich tegen alsulcke Christus-
telijcke vermaninge en onderwijnghe/sich we-
dersetten/ met leeren ende schuuen/ veruolgen
ende dooden. Dese sijn auerghegheuen in eenen
verkierden sinne / ende ben die rechte Antichri-
sten/voet die welcke men sich sal wachten.

Dese speciale/als ooc die gepremittierde gene-
rale beschijuinge der Antichriste vergelyct sich
en wort beweret met vele spoecken/en platen
der Schrift/als sondlinge Mat. 7. en 24. 2. Pe. 2.
Act. 20. 2. Cor. 11. 1. Joa. 2. en 4. Tit. 3. Phi. 3. 2. Tim.
3. en 4. Jac. 3. Apo. 16. Joa. 10. Rom. 1. 2. daer dese
affallige en moettwillige sondaers ooc genoemt
worden valsche Propheten/ en grijpende wiede
Woluen/valsche Meesters/valsche Broeders/
Antichristen/ Ketters/Bladen want crupre Chri-
sti/menschen va verdouen sinnen/ va sich selfs
halvende/meet liefhebbende haer wellusten da
Gode/gietigers/beroemers/hotteerdige. wiede
hebbende een schijn der Godsalicheyt/maer zint
kracht verlochende: Dese leraers die selfs in ver-
le felen/dieuen/moordenaers/onreine geester/
die in eenen verkierden sinne bin auergegeuen.
En dese Antichriste hebben een Hoofd ofte ouer-
ster/den die Schrift noempt een Antichrist/een
mensch der sonde/een kint der verderffenis/en
een Werlooser ofte Godlooser. 1. Joa. 2. 1. Tell. 2.
een beest/een valsche Propheet/Babylon en een
Moed der hoerderie/Apo. 13. 16. 17. 18. en Chri-
stus noet he ee gruwel o verwoeltinge. mat. 24.

En dewyl desen gruwel der verwoeltinge/en
di t kint der verderuinge(welck sich balt na afa-
steruen der Apostele in die 4. stede/inde tempel

Van die Anti-

Gods/ oft in der geloouigen herten settende/ en
hemseuen voer een Godt wtgheuende/ Christi
Gijck ende Geligie met zijne grouwelicke Tyran
nie/ wonderlicke practycken en afgoderie/ gāts
heeft verdouen ende verwoest/ en daer wt een
Wereltlich ende Dupuellsch Gijck gemaect/ ten
laetsten opt hoocht ghecomen zynde/ ende met
Lucifer sich vanden God verheffende/ wederom
me ghestort/ verwoest/ ende gants wtgeroept/
daer tegen Christi Gijck wederomme opt heer
licht opgericht/ ende restauriert sal werden/ al
so dat alle Coningen der aerden/ die volheit der
heyden/ ofte alle heyden ende Joden sich epnt
lick daeronder sullen begeuen/ als men dan des
heydes deels veel heerlicher ende troostelycker
Prophecien heeft/ als Esai. 2. 13. 14. 60. Dan. 7. en
12. Eze. 3. Matt. 13. en 24. Luc. 19. Act. 3. 2. Thess. 2.
Rom. 11. Apoc. 12. 13. 15. 16. 17. 18. 20. 21. en die gant
se Schrift doer. So hebben nu derhaluen tot de
sen tyden/ sich vele geleerden ende ongeleerden
na lupt deser Prophecien onderstaen/ alsulc An
richuustisch Gijck/ grouwel ende afgoderie to ver
stoeren ende wttoraden/ en vermeint daerdoer
Christi Gijck ende Geligie wederomme optorich
ten/ ende heeft also een peder daer af sich omme
tmeest beroemt/ ende voort na dat hy een beson
der meynunghe/ ende goerduncken gehadt/ sich
een besonder Geligie ende Gemeynte gemaect/
daeruan Soecken beschreuen ende daerin aller
anderer meyningen/ religien ende gemeinten/
als Antichristische/ dupuellsche meyningen/ reli
gien en gemeynten bescholde/ ende een pder die
syne met die h. Schrift/ loe hy best gekonde/ be
schermt/

schermt/daer dan wel vele twiſtſige partijen en
 verſcheydene ſeligie/maer weynich liefden en
 beteringe des Leuens wt is geuoicht. **Artſelue**
A. S. liende en ingelſycke wat puerich/of balder
 wat eergierich en wetgierich wſende/heeft al-
 ler deſer tegenwoordiger partijen/ meyninge/ leſe
 en gemeynten onderſocht/ en haer Boecken ge-
 lezen/ omme oock een beſondere volkomenere
 ghemeynt aentorichten/ tot welcken eynde/hy
 oock wat nyge ende beſonders heft erdacht/en-
 de datſelue ten laetſten mondelick ende ſchriſte
 lick betuycht/ ende beroemelyck voorgegeuen/
 namelick/als ſoude hem Godt na die Ryckdom-
 me zijner onwſprekelyker genaden/ doer die o-
 penbaringe zijns lieue Soons/en doer de ſalich-
 maekende erkentenis Jeſu Chriſti/ den grondt ge-
 ende oorſpronck des Antichriſtiſchen Rycks/en-
 de aller valſcher propheeten te erkennen ghege-
 uen hebben/ende doer dieſelue openbaringe en-
 de erkenteniſſe/hem oock van den grondt ende
 oorſpronck aller Antichriſten/oft van zyn aenge-
 boren verderf van Adam/ende van zyn vleſche-
 liche luſten ende wercken ghevijt/gerepnycht/
 verlicht/verloeft/ende wedergeboren hebben/
 ende als ſolden die vorige partijen alle Antichri-
 ſten zyn/ omme datſe niet oock alſo verlicht en-
 de wedergeboren ben/Verhaluen hy ſe dan alle
 mettenanderē voer Antichriſten/en zyne mede-
 bekēners alleen voer die rechte wedergebozene
 Chriſten haldende/ooc van deſe zyne beſondere
 nye meyninge een Boeck(als voergemelt)heft
 geſ. en nu na ſinen dooden in druc laten wtgaē.
Maer deſe meyninge en beſchryuinge/ ſo wel vā

Ma

vade

90

pag

tot

die

103.

Pa-

ge. 1.

Pa-

ge.

3.4.

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

en-

Pa-

ge.

47.

Van die Antichristen

die Antichristē als vā die Christen (dwelc hi voer
een Gōdliche openbaringe en salichmakende er
kenntnis Christi beroemelic wtgeeft) mach nade-
schijft en na die analogie des geloofs/ noch in
eenē noch int and/ noch in zyne beschrijvinge vā
die Christelike wedgeboere (als bauen is beue-
sen) noch vā die Antichristen (als nu beuēsen sal
werden) niet bestaen/ schier effen so weinich als
die meyninge vā alle die anderē/ die hy voer An-
tichristen beschrijft. Doch of hi hierin noch al be-
staen moecht (wie niet.) Als mocht hi dānoch hē
seluen en die zijnen/ niet also alleē voer die rech-
te wedergeborē Christen beroemelic wtgeue/ en
alle anderē verachtelic voer Antichristē beschrij-
uen/ en haer doē voer een apilich nadoē verspot-
ten/ en zyn eigen doen lauen/ sonē des een gelof-
werdich teyken en beuel vā God (als alle heiligē
gedaen hebbē) touerthone. Dewyl hy auers des
niet heft gedaen/ noch doen cōnen/ effen so wep-
nich als alle die anderē/ en dewyl hi ooc nē meer
eenen mōt en wijsheit gehat/ diemen niet kā we-
dersprekē/ so Christus den sinen belaeft te geue.
Luc. 21. dā effen so wel als alle die anderē feelt en
dwaelt/ so beschrijft hyse alle tōrecht voer Anti-
christen/ loopt en ordelt voer dē tijt, en so is men
ooc derhaluē niet schuldiger hem meer te volgē
noch te gelouen/ dā den anderē/ of hi schoon voer-
aen in zyn Soec set en voergeeft/ als dat hy niet
sich selfs/ maer Christi predike/ en dē hy niet vā
der Werlt/ maer vā God sy/ en spreke ic. Wāt dē
alles pterenderen die anderen ooc: sal mēse daer
ōme alle volgen en gelouen? Sept niet Christus
(voertnemelich vā dese laetste tyden sprekende
Mat. 24.

pa-
ge. 1.

Mat. 24. Maar. 13.) datter veel valsche Propheten
 en valsche Christen sullen komen in sinen name
 seggende: Dat Christus hier en daer is/ en dat sy
 Christus zijn/ dat is/ dat sy Christen alle to recht
 erkennen/ prediken en leeren/ maer datmen voer
 sner tocoemst niet sal wtgaen noch gelouen?
 Doch oftmen wel A. S. en die and Partijen niet
 alle voer valsche Christen oft Antichristen solde
 willen noch doruen ordelen (als A. S. doet:) Wie
 solde nochtans bauen dese getrouwe vermanin
 ge en waerschoonvinge Christi/ voer desselue to
 coemst pemäts doruen raden om wttoegaen/ en
 sy alle to volgen en to gelouen? Mer vā alle ooc
 pemäts die den mont en die wijsh: heft/ diemen
 metter waerheyt niet solde mogen wedspreken?
 Mer vā allen die sich onderstaen die veruallene
 wtwendige gebruycken/ als Doop/ Nachtmael/
 Predickampt/ &c. wederaentorichten/ ende sich
 daeraf vā derseluer rechter verstat beroemen/
 ooc pemäts/ die een besond beroep en beuel van
 God can verthouen? Mer ooc pemäts van allen
 die daer kan gedoen die wtwendige veruallene
 wonderrepen en miraculen/ so Christus tot op
 bouwinge zijner Gemeenten effensowel heft in
 gesat en beualen/ en die Apostelen ooc effensowel
 hebben gebruyct (Marc. 16.) als alle die andere
 wtwendige veruallene ceremonien daerme nu
 tertyt alleen omme is twistende: Is hier het ee
 ne niet so wel Christi woort/ insettinge en beuel
 en der Apostolen gebruyck/ alst and? Ist een niet
 so nut ende noodich alst ander? heeftet ren niet
 so wel/ na die Prophecie Pauli 1. Cor. 13. opgeloo
 ret ende noch/ alst ander? Waeromme wilmen

Van die Antt-

dan nutertijt het eene wuwendige vant ander
 ſchepden/en in het eene meer als int ander/Go-
 des woort to niet maken ende reſcindieren: vāt
 eene ſich meer als vant ander beroemē: Daerōs
 me ſo be N. S. die ſo vol eygen oordels is/en ſich
 van ſo groore erkentenis Chriſti en verborgent
 heyden der Schuſt bauen alle anderen doſt be-
 roemen/immers hieraen en aen die dagelike er-
 faringe/en die gelegenheyt van den tegenwoor-
 digen tijt gelpoert hebben/als dat dat prediken
 van Chriſto alleen na luyt der Schuſturen/ſon-
 der beroep en beuel den Apoſtole nadoen/ ende
 ſich oock van die rechte erkentenis der and wu-
 wendiger/veruallener/Apoſtolischer gebuyc-
 ken alleenlic beroemen/omme anderen alſo an-
 ſich to trecken/ende een gemeinte vergaderen/
 nochtertijt vergeefs en ydel is/ende ooc bliuen
 wort/ſoe lange den voergemelten grouwel der
 verwoeſtinge die H. ſtede ſal inhebben/ende in
 Gods Tempel ſal ſitten/en dat Godt ōme onſer
 ſonden wille ſal tolaten/dat ſynen Tempel mit
 deſen growel en roock veruult ſy. Want ſo lage
 en mach daer Niemants ingaen/Apo. 15. ſo lage
 wock doer Gods rechtuerdige tolatinge/die Co-
 ningen der aerden met die hoere vā Sabel ſul-
 len boelieren/ende haer grouwelicke afgoderie
 voerſtaen/en tegen die Heyligen/ die het Lame
 volgen/ſullen ſtrijden/en dieſelue auerwinnen
 (als ſe nochtertijt doen/en doen werden tot dat
 na die Prophecie Joānis/ 12 60 dagen/maer na
 die Prophecie Danielis 12 90 en 1 335. dme wer-
 den 3jn. Apoc. 12. Dan. 12.) ſo mach men ſonō des
 heets Hjetepken noch koopen noch verkopen/
 noch des Herē gelt op die wiſſelbāc wtdoē/dz is

Pa-
ge. 1.

Pa-
ge 6.
7.8.

predikē/ en wtwendige gemenste vergaderen/ dā
 so lāge moet die Kercke Christi voer des Antichri-
 stes tyrānie in die woestyn vliedē. dā. 7. Apo. 12. 13.
 en 17. Welshaluē het eenē sottē puer is/ sich des pt-
 wes sonō Gods explessen/ en specialen beuel en be-
 roep to hebben/ willen onbstaen. Die rechte wed-
 geborene Christi/ die hier en daer in der werlt ver-
 stropt/ sijn/ halden sich stille en Godt gelaten/ ver-
 wachtende/ en met aller Verduelichz hapende op
 die heerliche belofstems/ als dat die Here doer die
 claerh; sijn tokompt/ ooc die Coningē der aerde
 sal verlichtē en eenen anderen sinne geuen/ als d; z
 se die hoere sullen haten/ en haer vleesch mit vuys
 verbrāden/ dieselue doer den adem siner Lippē to
 niet makende/ en desen Growel en roock doer die
 claerh; siner tokompt verdiguende. Apo. 15. 17. en
 18. 2. Tess. 2. Wāneer auers sulcx geschiedē wort/ en
 die eygentliche bestempte tyt vā der vouig. volco-
 mener wedopbowinge der Kercken/ dat is alleen
 God bekennt/ en so daer pemaets is/ den Godt sulcx
 veropenbaert. Men list wel in Apocalypsi en Da-
 niele (als voersept) vā 1260. 1290. en 1335 dagen
 dā die en sijn sonō Godlike openbaringe n; wtro-
 rekenē. Daerōme dā die nye Prophetē die voer de-
 ser tyt gewest ben/ op dese dagen n; so hart gelet/
 dā meer hare vermoedingē en cōiecturē hebbē ge-
 hat/ op die Babylonische geuāckenis (die 70. Jare
 geduert heft) en op d; Christus spiekt: dat het Euā-
 geliū geprediet sal werdē tot een getuychnis allen
 Ihepdē/ en daerwt (als ooc wt dē loop des hemels/
 welc doch na het getuychnis der Sibyl. lib. 3. vals
 en pdel is/ to wetē sonō godlike openbaringe) ge-
 prophetiert en geprognosticiert hebben/ als solde

Van die Antt.

die volkomene Restitutie der verwoester Here-
ken Christi geschieden 70. Jaer/ Na dat die vori-
ge laetste predicatie des Euangelij wederomme
waer aengegaen. Nu sal dese Predicatie (als die
sommige tot desen tyden segghen) werōme zyn
begonen An. 1518. en daervā af gerekent tot op
Jaer. 1588. maect uit 70. Jaer. Daerut sy dan
vypelick doruen sluyten/ dat alsoā enter dat An-
tichristliche wyck/ of die werelt sal vergaen/ alle
gierende daer to dese riemkens:

Dat Jaer tachtentich acht/

Dat ist dat ick berracht:

Gaet dan die Wereldt niet onder/

Soe ghelshien doch groote Wonder:

Nemelick des Antichristlichen wyck wtradinge
en deuastatie/ en volcomene restauratie vāt rye
Christi. Maer die sommige Ryē Propheten tot
desen tyden hebben haer vermoedinge gehad/
en rekeninge gemaect alleen op die voorl. dagē/
verstaende Jaren voer dagē/ prophetilcher wy-
se. Num. 14. Ezech. 4. Dan. 9. en hebben begonen
eerst aftorekenen vā An. 200. welke twee hōdt
Jaren gedaen tot die voorl. 1335. Jaerdagē Da-
nielis/ komē wt opt Jaer 68. Herē 1535. In welc-
ken Jaer sich dese vallsche Propheten woder din-
gen onderstoden/ en voergaen vā den Jaer en
die tyt der restitutie/ dā het is den armē verdol-
den minschē selfs geweest d; Jaer haerō destruc-
tien. Verhaluen dā sommige anderen dese Jaer
dagen eerst hebben begōft aftorekenen van An.
313. en daer die 1260. Jaerdagen Joānis/ en die
1290. en 1335. Danielis verscheptentlick byge-
voecht en bygetalt/ (die dā eerst opt Jaer 1573.
daerna

daerna opt Jaer 1590. en ten leste opt Jaer 1648
 Jaer wtlopen voergeuede als solde die veruoe
 stinge der Kercke alleenling zijn geschiet/ en dz
 daerō derseluer wedopbouwinge ooc also alleē
 stinge werde geschie/ en dz tot de volcomene ver
 lossinge en restitutie to/te weten/totten voorz.
 Jaer 1648. of so sommige willen tot het 1635. Jaer.
 Maer dit zijn alto mael niet/da wat pde vermoe
 dingen en coiecturen der minschen/die n; meer
 geloofs is to te schijuen/dā so veel men beleuen
 de/siet/en den tijt selfs daervā leeren wort. Tis
 wel die waerheit/ en men moet ooc bekenne/so
 vern men die heerliche prophete/en die Opēba
 ringe Joānis vandie Restitutie des Rijcx Christi
 niet opentlic wil verlochenē/dz dieselue noch n;
 zijn veruult/noch vollenbracht.en daerōm noch
 sullen en moeten vollenbracht werde/ maer op
 wat tijt sulcx eygentlic sal geschien/ daer en be
 kōmeren sich die rechte Christen niet mit/dz be
 uelen sp God/die zyne beloeften n; en verteret/
 by wien dupsent Jaer is als eenen dach/en eenē
 dach als Dupsent Jaer. Verhaluen laten se sich
 daeraen genoegē/datse voer warachtich wete
 dat dat dupuels Antichristlich Rijck (daer onō sp
 sich moeten lyden en myden)n; altyt sal dueren
 dā dat het Rijck Christi noch alhier op deser eer
 den opt heerlic is to verwachte/en datse daer
 sekerlic toegehoren. Midlerwyle auers wachtē
 se sich voer dese Sabilonische hoer/en voer ha
 re hoerder/en ende Afgoderie/daer met sp niet vā
 haer verlept en werden/ oock waerschouwen se
 waer sp konnen of mogen/mit schijuen en ver
 manen anderē daervoer/gelyc dzselue Christus

gebiet en die liefde erfordert. Matt. 7. ende 24.
 Apoc. 18. Maer dat se sich also (als A. S. doet) vā
 grote openbaringe solden beroemen/en alle an
 deren verachtelic voer Antichristen beschryuen
 omme anderen also an sich to trecken/sond des
 een Godtlich beuel en beroep to hebben/dat en
 is haer wyse niet: Dat selue (seit men) is meer ee-
 ner Dotten puer/eergiericheyt ende werck des
 Vleyschs/als een werck des Geests/der liefden
 en der gelatenheyt. En souel sy hier tot een kor-
 te erinneringe/van dat A. S. gelyck ooc alle die
 anderen/onberoepen/en voer den tyt/of tyden
 der Aestitutie (so se Petrus noemt. Act. 3.) ende
 voer den tyt des ogfts en ordels (so het Christus
 en Paulus noemen. Matt. 13. 1. Cor. 4.) sich selfs
 in des Heren Ogft en ordel indringende/en alle
 anderen voer Antichristen beschryuende/swaer-
 lich geseelt ende gedwaelt heeft. Voer eerst int
 gemeyn gesept/volcht nu wyders van syne par-
 ticuliere felen/ende dwalinghen.

A. S. willende beweren/dat die Partijen tot
 desen tyden in Religionlaeck twistende/altoela-
 men Antichristen/valsche propheten ende Her-
 ters zyn/rompt eerst voort en doet sich beroepen
 op een Godtelicke openbaringe/daerna deyt hy
 die Antichristen in twee deelen/en stelt op een
 peder etliche besodere wt zyn selfs hooft erdich
 te lanck temige beschryuungen der Antichristen
 daeruan dit cortelick het effect is als dat sy alto-
 samen Antichristen ende valsche prophete zyn/
 omme dat se Christen willen wesen/en sich daer
 voer wegheuen / eer se Godt doer die Openba-
 ringe ende Erkentnis Christi/van haer onreyn-
 hert/

Pag

3. 4.

Pag

10. 11

Pag

47.

hert/hoose neyginghen ende sonderlike lusten
(welcke hy dat aengeborene verderf van Adam
sept to wesen) warachtich ende volkomelick ge-
vryt/verloest ende weder ghebooren heeft.

pag

54.

ende

allet

hal-

uen.

Maer dese beschrijvinge is niet alleen schijf-
loos/wat men nergens geen plaetsen ind schijf-
vint/daer men een sulcke Beschrijvinge der An-
tichristen wt solde mogen maken en formieren:
maer strydt oock opentlick tegen die Schijf/als
daer S. Petrus in die voeraengerogene plaetse
van die valsche Meesters ofte Antichristen spre-
ket/ seyt hy niet dat se daerome Antichriste zyn/
omme dat se niet doer Christum verloest en we-
dergebooren zyn/maer ome dat se haren Heren/
die se vry gekocht en verloest heeft (to weten/ vā
haer sonderlike lusten/en vā den dienst ende ey-
gendome des Duyuels) versaken/2. Pet. 2. Daer
benelken strydt dese beschrijvinge tegē die spioec-
ken der Schijf/als daer die Propheet seyt: Dat
een veder in zyn eygen ende niet in vreemde ge-
rechticheyt/schult ende sonde leue offte sterue/
Ezech. 18. Item daer Paulus seyt: Gelyck se in A-
dam alle steruen/also sullen se in Christo alle we-
der leuendich werden/1 Cor. 15. Dorc ist een gāts
ongeschiede en absurde beschrijvinge/ wat daer-
wt dese twee grote ongeschiedhepde volgen/ als
dat de Apostolen Christi voer den pingsterdach
Antichriste moeten zyn geweest/ als baven bewe-
sen/ende dat Godt en niet de menschen een oor-
saec zyn/ dat se Antichriste ben. Wat na die N. S.
schijuen/ zyn se Antichristen/ ome dat haer God
sulcke Openbaringe en erkenenis Christi/ daer

doos

Van die Antichristen

Door sy verlicht/ en vā den oorsprong aller Antichristen/ of vānt aengeborene verderff van Adā mochten verlost werden/ niet laet wederuare/ en also volcht nootwendich/ dat God/ en niet sy die schult heeft datse Antichristen ben diewyl hi se niet van haer aengebooren verderff van Adā dat is/ van vreemde schult en verlost. Maer is dit niet opentlick tegen die voorigenoemde en ooc tegen die gantse h. schrift? Zeit God niet by den Propheet Ezechiel wdrukelic / dat een yeder zyn eygen en geen vreemde schult/ noch dz kint sal draghen zyns Vaders misdadaet? seyt hy oock niet by denseluen Propheet/ dat hy niet en wil den doot des sondaers / maer dat hy sich bekeere en leue? Seggen ooc niet Petrus en Paulus/ dat Godt niet en wil/ dat yemants verloorē gae/ maer dat gelijc sy in Adā alle sondigen ende steruen/ sich also alle bekierē/ tot erkētenis der waerheyt comen/ in Christo weder leuedich en salich werde? Als auers A. S. nu leert en schryft (als hy allenthaluen doet.) dat die twistige partijen tot desen tyden altoesamē Antichristē zyn om dat sy Godt van haer aengeboorene blyntheyt/ afgoderie en verderff van Adam niet verlicht noch verlost heeft / wederspreect hy dan niet also leerende opentlie alle dese clare sproecken der h. Schrift? Leert hy dan also schryuende niet/ aat het kint zyns Vaders misdadaet / en vreemde schult moet dragen? En maect hi niet also opentlick God tot een oorsaec van alle Antichristen? Als hy ooc schryft/ dattet altoesamen Antichristen zyn die niet waerachtich van haer sondelicke lusten zyn gevrijt/ verlost en wedergebooren

gebozen: maecte hy dan niet die swargeloouige
 Christen/ en die Apostolen voor den Pingster-
 dath/ (als bouen bewesen) tot Antichriste? Die
 in alsulke groote ongeschickheiden valt **M. S.**
 nootwendich/om dat hi dē bauēgemelde schrift
 merigen onderscheyt niet wil toelaten/ en alsoo
 opentlick strygt hy tegen alle dese schriftuerliche
 gerupchnisse/om dat hi dieselue verachtlic voor
 hygaende/wat nieuws ende besonders wt zyn ey-
 hooft erdach en gefantizeert/heeft willen voort
 brengē en sich daeraf/als vā een besondere God-
 liche openbaringe ende erkennenis Christi/heft **pas**
 willen beroemen/ia van een sulke openbarin- **ge. 3.**
 ge en erkēnis daerdoor ooc die **H. Schrift** selfs en **4.**
 is beschreuen. **O** stolte beroeminge? **O** schrike-
 lic sonde? Want ist niet een schrickelike son-
 de/datmen Godt van ein alsulke ongeschicke
 valsche en van selfs na zyn eyghen vleyschelicke
 affecten bedachte leere/sal eē autheur make? en
 dat men dieselue niet alleen bauen aller ander
 menschen geschriften/maer oock bauen die **H.**
 schrift selfs also stoltelic en beroemelic sal voor
 dringen. **O**f auers die Schrift wel vermelt/dac
 al e menschen in Adam sondigen en steruen (of
 dat hy na **M. S.** seggen/voor haere verlichtinge
 in haer angeborene blindheyt/afgoderie en vleis-
 chelicke lusten stekē/diwelc men gestant dort.)
 So en is doch sulcks na zijne meyninghe gants
 niet toetuerstaen van die Antichriste en valsche
 Propheten/Want dieselue zyn na dat voorschi-
 uen gerupchnis Pauli/wederom in Christo le-
 uendich gemaect/en nae dat vooruerhaelde ge-
 ruichnis Petri wederom eenmael vū ghecocht/te
 wetsen

metē/ind geloue en hapeninge/ dan zyn weder
afuallich en verworpeijck worden/haren hee-
ren verlaecken: Maer dat moet verstaen werde
van die Onchristen/die noch in hare blintheyde
en verderf strecken/ dan daer af tot eeniger tijdt
door die aangebodene genade Gods/so sy dieselue
niet moetwillens en versumpen(dwelc alle die
Antichristen doen)ongetwijgelt verlost ende ge-
wipt sullen werden/ als bouen bewesen en hier
na verner bewesen sal werde. Daerom en mach
A. S. niet dese zijne besondere openbaringe ofte
prophetic ende beschrijuinge aller Antichristen
als niet een schriftteloose/ ia tegen die schrift en
tegen tgheloue stryden de prophetic, en absurde
beschrijuinghe/ niet probieren noch bestaen.

Doch oft dese beschrijuinge desfalls noch al be-
staen moecht (als neen) so en moechten nochtas
effenwel alle die voorz. Twistende Partijen/der
dwalingen en sonden haluē/niet also slecht son-
der onderschept voer Antichristē besz. werden. Wāt
vele daer onz zyn/doe vā die gene/die het sweert
gebruycken tegen hare vianden en wedersprekers
(geswegen die des niet en doen) die effenwel geē
Antichristen/maer en ther Onchristē/ ofte swa-
gelouige vleyschelicke Christen/en den Apostelē
voor den Dingsterdach gelyc zyn. Tis wel waer
dat onder alle wercken des vleyschs en sonden/
niet den sweerde slaen en dooden die grootste en
schrikelicste sonde is/maer daer en volcht noch
rans niet wt/dat se alle die metten sweerde slaē/
en dooden/daerome effen Antichristē zyn. Want
het kan wesen/dat sulcx wt geen Antichristische
moetwillige boosheyt en haet tegen Christum/
maet

maer wt onwetenheyt Christi/ wt onuerstāt der
 Schijft/ en wt eenen onuerstandighen puer ge-
 schiet/ gelijck men hier en daer in den Euāgelio
 vint gelij. niet alleen van die Heydensche ongelo-
 uige Quericheyt/ die Christum veruolgen/ ende
 effenwel gene Antichristen/ maer Onchristē sijn
 die Christum gants niet en kennen/ daerūā hier
 na wort volgen: dan oock vanden Apostelē voor
 den pingsherdach/ doense wt onuerstant en on-
 wetenheyt die van Samarien/ der verslaechter
 herbergen haluen/ met het vuyt vanden hemel
 wolden ver sinden. Item van Petro/ die wt on-
 uerstant metten sweerde sloech/ en verwonden/
 daertoe oock van die swargeloouige/ daer Chri-
 stus in een gelijckenis af spreekt/ die dat oncruyt
 voor den tijt des Oogts wolden wiradē. Maer
 gelijck dese haer onwetenheyt haluen sijn weer-
 dich geweest/ stracx van Christo onderwelen to-
 werden/ also ben oock die gene die nu ter tijt wt
 gelijcken onuerstant en onwetenheyt sondigen:
 Ende gelijck die Apostelen sich terstont in haer
 onuerstant goetwillich hebben laten onderrich-
 ten/ ende daer omē gene Antichristen sijn geweest
 noch daer voor van Christo werden gescholden:
 also en sijn het oock nutertijt geen Antichristen/
 noch moghen daer uoer gescholden werden (als
 A. S. doet) die sich in gelijcke hare onwetenheyt
 terstont goetwillich van die rechte Christen
 laten onderrichten/ alsker veele sonder Twiuel
 doen.

Hieromme en mach A. S. alle die discorderen-
 de Partijen nu ter tijdt niet alsoo lichtueerdich/
 ende verachtelijck/ sonder wtneeminghe/ voer
 Anti-

Antichristen en valsche Propheten beschrijven/
ten weer dan hy wolde die Apostolen voor den
Pangsterdach, oock mede oder zyne beschrijvinge
der Antichristen begrepen hebben. Wil hy a-
uers ende weet hy die Apostelen hier in soo gro-
ten schickelicken sonde, met zyne vermynte o-
werende selen, (als voorischreuen) toe ontschul-
digen, en van dese zyne beschrijvinge toe expp-
ren: hoe veel toe meer behoort hy dan sulcks te
doen tot desen tyden, in geringere sonden ende
sondaren?

Hy om noch een weinich breyder toe verclā-
ren en daertoedoen, dat A. B. beschrijvinge der
Antichristen niet bestaen en mach, dā gāts ver-
werwelick is, seght men verner, dat dieselue
behaluen datse ongeschickt, en tegen die schrijs-
(als voorischreuen) stryde is, daertoe ooc gāts
onbescheden spottelick en ergetlick is. Want
nademael hyse alle voor Antichristen beschryft
ende haer alleen spottelick verwerpt dat sy alle
Antichristen zyn, en dat alle haer toe eē apilich
naedoen is en dat sy toeuergerke die H. Schrijs-
lesen, haer leuen daernae richten, deshaluē pue-
ren, ia dat sy haer niet nūt en is, om datse door
die openbaringe en Erkenntnis Christi van ver-
derf van Adam of van haer sondelicke lustē niet
gebrjyt noch verlooft zyn, sonder eenige andere
oorlaeck der Antichristen toeuermelden, en son-
der eenich middel ofte manier om verlooft toe
mogen werden, oock met eener sillaben tot lee-
ringe en sichtiginge daerby aentoetrecken, dan
alles also op Adam en op God toedringen, ende
daerop alleen laten staē, gelyc of die Antichristē
door

Pa.
ge.
47.
Pa.
ge.
49.

door Adams en vreemde schulde/ ende niet door
haer selfs schulden Antichristē weren/ ende wel
geern Christen solden zijn/ en omme der schriftte
puerende/ sich daertoe wel benestichden/ dan
dat Godt door die openbaringe ende erkentenis
Christi/ haer die ghenade niet laet wederuaren/
datse Christen moechten werden/ ende daeromē
Antichristen moesten zijn: So is pimmers sulcke
schampere beschryuinge. een ongeschute/ onbe-
schepdene/ ergerlike ende verwerpelike leerin-
ge. Ja wanneer men van Antichristische verdoe-
melike dwalingen wil spreken (als A. S. alhier
doet) so is dit vry een verdoemelycke dwalinge/
niet min als eenige dwalinge van die ghene/ die
hy voer Antichristen beschryfft/ also dat hy haer
hier die handt wel mochte gheuen/ ende na den
Dyrock Christi met dieselue maet weder inge-
meten werden/ hoewel men anders voer den tijt
niet en behoort to oordelen/ Matth. 7. 1. Cor. 4.

Laetstelick is dese A. S. beschryuinge der An-
tichristen/ gants onnut ende onnoodich. Want
in die voeraenghetogene plaetsen der Schrift/
werden die Antichristen ende valsche Prophetē
soo claerlick besz. ende met haer roleuren afghe-
maelt/ datmen hiertoe geen claerder noch eygē-
like beschryuinghe solde mogen wenschen/ als
daer Christus spreckt: Wacht v voer die valsche
Propheten die in Schaepscleederē tot v comen/
Want inwendich zijn se grēpende Wolsuen/ aen
hare vruchten sult ghysse kennen/ &c. Matth. 7.
Ende Paulus daer hy van de Antichrist ende sij-
nen aenhanck prophetiert/ sendt: dat hy in Gods

C

Tempel

Van die Antichrist

Tempel sal sitten / ende sich bauen Godt sal ver-
heuen / Ende dat Godt desen verderuer van zijn
Rijck / Ende sulcke sware dwalingen wort schie-
ken auer die Werelt / omme dat se die Waerheyt
niet geloofd hebben / sc. 2. Tess. 2. (Merck omme
dat se die waerheyt niet geloofd hebbē / ende niet
als N. S. vermeyntlich schryft / omme der oor-
saken wille dat se van Godt door die openbaringe
zijns Zoons vant verderf van Adā niet verloest
en zijn) daeromme oec Petrus (als voergemelt)
vande Antichristen ende valsche Propheten pro-
phetierende / seyt: dat se Christum haren Heeren
die se eenmael uitgekocht heeft (to weten / van-
den dienst ende eygendom des Dupuels / en vant
verderf van Adam) wederom werden versaken
2. Pet. 2. Item Ioannes seyd opentlick van den
Antichrist ende die Antichristē / als dat se die we-
relt bauen Godt ende zijn woort worden bemin-
nen / ende witten Apostelen selfs worden wtgaen
sc. 1. Ioan. 2. ende. 4. Oock voerseyt Paulus den
Doerstanders ende Aldersten der Gemeintē van
Epheso / dat stracx nae synen afscheydt wt haer
selfs solden opstaen wreede Woluen / die de rud-
de Christi niet solden verschoonen / ende die ver-
kierde dingen worden spreken / omme die Disci-
pulen aen sich to treckē / ende sich aenhengich to
maken / Act. 20. 30. Zijn nu dese waerschouwun-
ghen ende beschrijvingen Christi ende der Apo-
stolen van die Antichristē / ende derseluer gront
ende oorspronck / niet so clarr ende openbaer als
den hellen middach selfs; Ist derhaluen niet een
onnut / onnoodich / ydel ende spottelic dinck dat
N. S. daerenbauen noch een besondere beschrij-
uinge /

uwinghe/sonder Schrift/Na opentlick teghen die
 Schrift/wt zyn egen hooft erdacht ende fanta-
 siert/voer een Godtliche openbaringhe also be- Pag
 roemelick heeft wtgegeuen: Moet een openba- 3.4.
 ringe offte Prophecie niet ten weynichste na die
 Analogie des geloofs (als Paulus leert/ Roma.
 12.) gericht/ende der gelouen gelijckmatich zyn?
 Wat gelijckmaricheyt auers des geloouens ist/
 dat men Godt tot een oorlaeck van die Antichri-
 sten/ ende vā der seluer verdoemelicker dwalin-
 gen maeckt/ ende dat hy een kindt zyns Vaders
 missebaet laet dragen/ende omme vremder son-
 den wille verdoemt/als nu opentlick bewelen/
 dat wt dese beschrijvinghe onwederspreekelijck
 volcht? Waer salmen dan dit anders voer moe-
 gen halben/als voer een ydele fantasie ende ver-
 kierde onnutte ende absurde beschrijvinge? Sal
 dan A. S. niet dese verkierde beschrijvinge (daer
 niet hy oock als Paulus vande Antichristē septe
 so voergemelt/ Discipulē heeft willen afrekenen
 ende aen sich locken) oock anders dan verkierde
 Discipulen conuen ghemaken? Daeromme laet
 sich niemants doer dese verkierde leer/ oft se
 schoon niet chienmael meer schijnheplic-
 hepts vermengt were/veruoeren.

Van die Onchristē. Den vierden ende laetsten staet der Menschen.

De Christen zyn alle onghelooouige Mens-
 chen/die van Christo niet en weten. Des-
 se in Adam gestoruen en verdoouen zyn-
 de/ende een verblent/verstoot steenen hert heb-
 ben.

hende/ben van natueren Kinder des Torns/son-
 der God/sonder Christo/ende sonder hape in de-
 se Werelt/vreemt van die Gemeynte Israels/en
 vanc verbont der beloefstenis/doot in hare felen
 ende sonden/leuen in haers vleysches lusten/en
 doen wat haer vleysch ende gedancken gelust en
 geualt/Rom. 5. 1. Cor. 15. Ezech. 36. Eph. 2. en. 4.
 Zyn slaue ende knechten der sonden/ende be-
 geuen hare Glidder vā die eene ongerechtigheyt
 to die ander/doen sonder eenighen inwendigen
 regenstrijt wat haer vleysch gelust/Joā. 8. Rom.
 6. Eph. 2. Zyn natuerlijke menschen/ende ver-
 staen niet van Godtlike ende geestelike saken/
 die haer een dwaesheyt zyn/1. Corinth. 2.

Gelyck nu dese in Adam gestoruen/en onder
 het ongelooue ende die Sonde besloten zyn/also
 wil die barmhertige Godt/dat se oock weder in
 Christo leuendich werde/tot Christum ende er-
 kenntnis der waerheyt comen (dat is/dat se in en
 doer Christum geloouich/vā haer sondelicke lu-
 sten gerēpicht/gevrijet/geheplicht/der godlic-
 ker natueren deelachtich/in der liefden ghelyck
 Godt volcomen/geestelick/wt Gode geboren/en
 onsondelick werden)en dat also niemants daer-
 uan verloren gae/maer dat se alle salich werden
 Rom. 5. ende 11. Gal. 3. 1. Cor. 15. Matt. 11. 2. Pet. 3.
 1. Tim. 2. Ende tot den eynde verlicht/trect ende
 beroept Godt oock eenen peder Mensch in de se
 Werelt comende/als die Euāgelist Joannes ge-
 tuycht/Joan. 1. en 6. Daertoe seyt oock Christus
 hyden seluen Euangelist/dat zyn Vader ende hy
 tot nu toe wercke/Joan. 5. To weten/omme een
 peder

yder mensch in dese Werelt comende to verlicht-
 ten/to bekieren/to onderwylen/ ende salichtoe-
 maken:maer nochtans niet den aengehancchten
 explessen voerbdinge/dat een yder tot welcker
 tijt hy van Godt verlicht/getogē ende beroepen
 wort tot Christum/ (diwelck tot eeniger tijt van
 eens yderen leuen/efy vroe ofte laet geschiet/als
 dan dieselue verlichtinghe/ treckinge/ende aen-
 ghebodene ghenade Gods niet moet verslupmen
 noch verachten/dan vrwillich volgen/ Christi
 sock op sich nemen/sich selfs versake/Christum
 nauolgen/den enghen wech totten leuen intre-
 den/een kint in der demoet ende boosheyt/ende
 een vreemdelinghe in dese Werelt werden/syne
 wandelinghe in den Hemel hebbende by Christo/
 teghen syne lusten ende begeerten stryden/ syne
 vleysliche wercken doer den Geest doodē/ in een
 nye leuen met Christo verrysen/vasten/bidden/
 alnusse geuen/ die Schrift ende alles ondersoe-
 ken/ende dat goede behalden/ende voort alles so
 Christus ende die Apostolen gheleert hebben/efy
 so hier en daer in die Schrift tot getuyghenissen
 ende leeringen der aencomender swackgeloo-
 uger Christen is aengetogen/ met aller forchuol-
 dicheydt ende nernsticheyt onderhouden/omme
 daerdoer also ten laetste metter hulpen ende ge-
 naden Gods/tot dat nye onsondelyche leue ende
 die volcomene wedergeboert ofte gerechtigheyt
 to comen/ende eyndelick salich to werden. Hier
 to seyt men/ werden die Onchristen en ongeloo-
 uige Heyden van Godt verlicht/ getogen en be-
 roepen/gelyck Paulus totten Gomerē ditselue
 oock wtdruckelick vermelt/daer hy ooc die oer-

saeck ende die middelen van die verlichtinge der
 Heyden verhalende/ seyt/ als dat Godt haer so-
 uel men van Godt erkennen can / veropebaert
 heb/ op dat se sonder onschuldiginge zyn loiden.
 Ende dese Goddelike openbaringe ende verlich-
 tinge/ seyt hy ten eersten toe geschieden doer dat
 wtwendige scheepsel der Werelt/ en daerna doer
 des Wets werck/ in der Heyden hert geschreuen
 zynde/ oft doer die Wet der natueren/ waerdoer
 hi (wil Paulus seggen) gelijc die Joden doer die
 Wet Moyses in steenen Tafelen gesk. ten eersten
 van Godt tot eeniger tijt (also als voerlept) ver-
 licht ende getogen zyn/ ofte noch sullen werden/
 ende daerna oock noch alle daghe meer en meer
 verlicht ende onderwisen werden/ tot die volco-
 menheyt toe/ te wetē/ so se die genade niet moet-
 willens en versuymen en verachtē. Dit is pauli
 voorstel/ al en duickt hy het so claerlick niet we-
 daeromme seyd hy/ dat Godt die Heyden die ge-
 ghenade verachten / in eenen verkieerden sinne
 auergift/ ende dat se in hare conscientie ende ge-
 dachten beschuldicht ofte onschuldicht sullen
 werden in den dach/ als die Heere sal ordelen vā
 die verborghentheiden der menschen/ ende eenen
 yderen vergelden na syne wercken/ Rom. 1. en. 2.
 Dese verlichtinge auers en beroepinge/ geschiet
 niet met eenen yderen mensch effen op eenē tijt/
 maer soa men list/ werden etliche van Godt ver-
 licht/ ghetogen ende beroepen inder Noecht/ als
 Cain ende Abel/ Gene. 4. etliche int midden van
 haren leuen/ als Abraham en Ioth. Gen. 12. etliche
 int laetste van haren leuen/ als die Moordenaer
 agent Crupce/ Matth. 27. Ende vā dese verschey-
 ne

ne tijden der verlichtinge en beroepingē/spreec
 oock Christus in een gelyckenis van den Hup-
 vader/die des morgens vroe wtginck/omme ar-
 b. pders toe mueden in synen Wyngaerden/ etc.
 Matt. 20.

Hiermet is dan nu claerlick bewesen/ dat die
 minschē gelyck se alle in Adam steruen/also al-
 le in Christo weder leuendich werden/souel al-
 tyt Gods genadige treckinge/verlichtinge ende
 beroepingē belangt/waer doer sy alle soe sy wold-
 den in Christo leuendich ende salich condē wer-
 den. Dat auers so weynich minschē tot die voor-
 erkennis Christi/tot dat Nye leuen ofte weder-
 geboert en salichept comen. is niet Godes/maer
 des menschen selfs schuldt/to weten/omme dat
 hy die voor- verlichtinge beroepingē ende aen-
 gebodene genade Gods versuimt/ende sich niet
 in tyts van syne ongherechtigheyt tot Godt wil
 bekieren/gelyck men vā Cam/Esau Saul/Ju-
 das ende alle Godtloosen list/die ten laetsten in
 eenen verkierden sinne werden ouergegeuen/
 voer die welcke daerna geen offerhande meer is
 voer die sonden. Hebr. 10. en 12. Rom. 1. 11. Want
 dieselue werden so langer/so arger ende schade-
 licker. Apoc. 22.

Oft nu wel die gene die A. S. voer die tweede
 ende voorneemste Antichristen beschryft/ voer-
 nemelick omme dat se dat voor- ingeschreue
 werck des Wets/oft die Wet der natueri(waer-
 doer Godt als voorlept/die ongeloouige Heyde/
 die gheen Schrift van Christo hebben/tot eeni-
 ger tyt verlicht/ende tot Christum reect beduy-
 den op Christum den Hone Gods selfs/als solde

pag

11. 12.

13. 16.

In alder menschen hert woonen/ingels, ende in-
 geplant zijn/ende als solben sy daerdoer van Jo-
 hent op verlicht/getogen/gestraeft ende geleert
 werden/daerin wijdt felen ende dwalen. Want
 Christus woonet niet dan inder gelouiger men-
 schen Hert doer synen Sheest/waerdoer se oock
 wederomme in Christo wonen/ende hebben al-
 so met anderen eenen Sheest/offte zijn als Man
 ende Wif een Alepsch/so Paulus leyt/1. Cori. 6.
 2. Corin. 6. Eph. 5. So felen ende dwalen se doch
 hier wt gene moerwillicheyt/ (als die Antichri-
 sten doen) maer wt onuerstant der Schrift/ die
 hierin swaerlick is rouerstaen/ ende eygentlyck
 to onderschepden/ welck A. G. omme dat hy de-
 sen onderschepdt tusschen die Antichristen ende
 Onchristen verwerpt/ oock selfs niet en doet/
 noch doen can/ende moghen derhaluen dieselue
 met nichten voer Antichristen gescholden/ wāt
 anders so sy deser dwalingen ende onuerstants
 haluen Antichristen zijn/ ende daeruoer met soo
 strengen oordel moghen belz. werden/ als A. G.
 doet/so is hy balder selfs een Antichrist/want hi
 selfs wt onuerstant der Schrift/hier recht in te-
 gendeel veel swaerlijcker ende ongeschickter fe-
 let ende dwaelt/ met dat hy Godt die schult van
 dat die Godtloose Menschen (die hy alle sonder
 onderschept Antichristen noemt) niet tot die er-
 kenntnis Christi/ende tot die salicheyt comen/op
 mer/ende also (als bauen gemelt) Godt nootfa-
 helick tot een Aucheur van die Antichriste/ van
 der sonden ende des menschen verdoemenis/ en
 oock volgents tot een onrechtueerdich Richter
 maeckt. Sylupden auers willen hierin Godt en
 sijne

zijne eere verschoonen/geuen alleen den minsch
die schulde/ dat hy niet tot die erkenenis Christi
come/ende salich werden/te weten/ ôme dat hy
(als sy seggen)die ingelz. ingeplantene/verlich-
tende/ straeffende ende roepende **Wet/ Woordt**
ende **Gheest Godes/** Ja den inwoonenden **Soon**
Gods Iesum Christu selfs/niet wil hooren noch
volgen/ende is daeromme dese hare dwalinghe
van dat ingheplante **Woordt Godes/** veel lichter
ende lydelijker/daeruan men oock noch altydt
bereydt is/een beter onderricht aentoneimen.

Ende seker hadde **M. G.** hierin soueel die lief-
de (die allen dingen ten besten duyt) als zijn vles
schelijcke affecten gheuolcht/hy solde desen hars
felen ende dwalingen niet also ten ergsten ghe-
duyt/noch sy derhaluen voer den tijt ordelende/
voer Antichristen besz. hebben. Van ghelyck sy
Gods eere (hoewel niet een onrechte leere) ver-
schoonen/also oock haer **Eere** wederomme ver-
schoont/ende haer desen onuerstāt ende sele ten
besten wt liefden geduyt hebben/ende so hy pmi-
mera ter waerschouwinge daer wat tegen had-
de willen schrijuen/behoorde hy sulcx sonder ee-
nich voorordel/ende sonder eenige schmechtri-
ge/schampere scheldtwoorden gedaen/ende sich
selfs gekant te hebben. Dewyl hy auers des niet
en doet / noch zijn eyghen dwalingen ende felen
sihet/ende sich also onbelscheyden tegen dese laet
vermercken/dat hy dieselue ôme die voorz. dwa-
linghe leere/(daer sy doch **Gods Eer** niet willen
verschoonen)effenwel voer die voerneemste An-
tichristen goet beschryuē/ende haer **Wijgerster**
E n noemen/

noemen / ghelyck oft se deser dwalingen haluen
 veel arger / schadelicker ende Goddelooser waren
 als alle die anderen / ooc die öme die Religie doo-
 den / dwelck dese niet en doen: en dewyl hy rechte
 contrarie Gods Eer verclepnt doer zyne voorz.
 absurde valsche leere: hoe sal men hem doch dan
 deser grooter dwalingen / ongeschicktheit / ende
 onbescheydenheyt haluen meer mogen verscho-
 nen / als hy anderen veel gheringer felende ende
 dwalende / doet: Oft is hy alleen die niet dwalen
 en can? Oft is hy van Godt ghestalt ende beroe-
 pen / omme alier ander oordelwyser to zyn / ende
 hy alle alsoo voer Antichristen tho beschryuen?

Is niet een recht Antichristisch stuck / en were
 den Welschs / dat hy dese hare woorden alsoo ver-
 haet / terwylse verkierende / hier in dese zyne be-
 schryvinge tot eraggerieringe haerder dwalin-
 gen niet innengt / als oft se die ingestalte wtwe-
 dige ordeningen ende ceremonien Christi / ende
 gebruycken der Apostolē verachten / verspotten
 ende voer Poppen ende Narrenwerck hielden?
 Beschryuen se sulcx niet wdrukelyck (gelyck hy
 oock in zyne vermeynte beschryvinge der eerster
 Antichristen doet) van die Ordeningen ende ge-
 bruycken / so die verscheydene Partijen tot desen
 tzyden alleen öme der Schrift witten / sonder in-
 nerlicke beuindinge / ende sonder beroepinghe /
 onder sich aenrichten en onderhouden? Noemen
 se niet oock gelyck hy doet / ende dat mit dieselue
 woorden / die hy van haer schynt geleert to heb-
 ben / als sulcke onderhaldinge der ordeningen en-
 de gebruycken / een apisch nadoen: Is dit nu een
 bespottinge / ende verachtlinge der ordeningen
 Christi /

Christi/ bespot ende veracht hy se dan selfs oock
niet? Ist auers een bespottinge van der mensche
nadoen (alst is) beschuldicht hy dan dese niet int
gene hy selfs doet? Ende offwel dese sich deser wt
wendiger ordeningen ende gebruycken haluen/
sonder een expres ende besonder beuele vā Gode
to hebbende/ in gene veruolginge willen beghe-
uen/ dan dieselue na den ghemeynen ghebruyck
met anderen onderhalde/ ende daerin wt onuer-
standt der Schrift/ als van Haman/ vander be-
snydenis Timothei/ 1. c. 4. Geg. 5. Act. 16. dwalen
ende onghelaten syn: syn se daeromme die voer-
neemste Antichristē: dwaelt A. G. selfs ooc niet?
Is hy niet selfs veel ongelatener dan hy/ met dat
hy recht daerentegens in een vleeschelic werck
wtbrekende/ ende sich valschehck van een Gode-
lycke openbaringhe beroemende (als bewesen)
sonder eenich besonder beroep ende beuele van
Gode to hebben/ alle anderen voer Antichristen
dort beschryuen/ haer doen verachten/ verspot-
ten/ en sich selfs een besonders aennemen? Heeft
zijne bauer verhaelde leere van dat die wederge-
borene Christen altyt onwetende selen hebben/
ende dieselue daghelick begaen/ oock een syllabe
meer gronts/ schyn off beschepts in die gāse h.
Schrift/ als deser vermepnte Leere/ van dat die
wtwendighe vleeschelicke mensch niet dan son-
dighen can/ doet? Is dan A. G. ende zijn Leere in
den gront oock een hant beter ende stichtelicker
als dese ende haer leere/ die hy gants verhaetster
wijse met een gants onbescheyden ordel voer die
voorneemste Antichristen ende Wyggesten gant
beschryuen? Ofst auers noch pemaets hieraen
wolde

molde twyfeluen/ ende voerwenden/ hoe dese na
haerlieder seifs bekenntnis als vleyschelicke men-
schen sondighen/maer dat N. G. na zijne bekennt-
nis als een wedergebozen Christen wt ontweten
heyt/ende wt ghene vleyschelijcke lusten gezeelt
ende gesondicht heb/ so hy hier off ergents geson-
dicht heeft/ende daeromme by dese/ als by vley-
schelijcke sondige menschen/ niet solde behooren
vergeleken to werden/etc. So wil men (omme
correliek afstouwen desen odieuken theme/ van
zijne felen ende vleyschelicke Wercke wijders to
ontdecken) den seluen alleenlic geweest hebben
op dieselue zijne vermeynte beschijuinghe van
dese/ die hy die tweede en voerneemste Antichri-
sten noemt/ waerin men terstont clarelijk sieet/
dat hy haer niet na eenige openbaringe offte er-
kennis Christi (als hy sich beroemt) noch na die
5.4. liefde (alst behoorden) maer na zijne vleyschelic-
ke affecten/ende wt ydel haet ende rijt beset/ende
geoordeelt heb/daerin noch beginne noch eynde/
noch eenige maet noch staet wetende/ende daer-
omme niet meer wedergebozen noch min vley-
schelick als dese is geweest. Want nademael hy
haer niet tegenstaende sy anderen die omme die
Religie veruolgen ende dooden (welck men niet
ontkennē mach/ onder alle Antichristliche dwa-
lingen ende sonden die voerneemste ende schric-
kelicste to zijn) allenthaluen weder spreken/ ef-
senwel voer die voerneemste offte grootste Anti-
christen beschijft/ haer luyder woordt verkiert
als voorseydt/ende alles ten ergsten dupdt/ niet
anders dan als wer hy een die allerbenijghste/
onbescheydenste ende vleyschelicste mensch van
den

der Werelt. Soo moet men pimmers bekennen/
 dat hy niet warachtich wedergeborn/ noch van
 zijne vleyschelicke lusten gevryet/ dā dat hy oock
 noch een vleyschelic mensch/ (gelyck dese) is ge-
 weest/ als die hier oock in dese beschryuinghe o-
 pentlick in een alsulcken werck des vleyschs (so
 weten haet ende nydt) is wtgebracken/ gelschwe-
 gen alle zijne andere vorige vleyschelijcke Wer-
 ken/ als dat hy sich selfs stoltelick beroemt/ ende
 alle anderen veracht/ verspodt/ Antichristen be-
 schryfft ende oordelt/ ende also regen dat Gebode
 der liefden handelēde/ groffelijc feelt en dwaelt/
 ende der haluen een hant niet beter is/ als die hy
 voer die tweede ende voorneemste Antichristen
 vermeptlick beschryfft. Ende off hy nu wel van
 veel andere vleyschelicke wercken ende dwalin-
 gen vry mach zijn geweest/ ende off hy onder zij-
 ne voorz. quade leeringhen oock wel goede hier
 en daer niet ondermengt : zijn ende doen dat die
 gene/ oft pimmers sommige vande ghene die hy
 voor die principaelste Antichristē beschryfft/ ooc
 niet? Sen se effen wel daeromme gants wederge-
 boren/ ende van die sondelicke lusten vry? Wer-
 schoonen sy haer lupder sonden niet oock princi-
 palick (gelyck A. S. vermeptlick doet) met den
 Byroek Jacobi: In velen selen wy alle? Ende
 so nu die selue Jacobus getuycht/ seggende: Dat
 wie in eenen feelt/ aen allen is schuldich : hoe sal
 men doch dan nu moghen segghen/ dat die eens
 hier schuldigher off onschuldigher / beter of er-
 gher is als dander?

Boouel sy dan hier tot aenwijsinghe van die
 vier

Van die

Yler staten der menschen/ ende tot wederlegghe
ghe van A. S. voorneemste selen en dwalingen/
ende tot verantwoordinge teghen desseluen be-
schuldiginghe/ cortelyck onder correctie gelyt.
Wie niet bedrogen wil zyn/ die gelooue niet alle
ersten/ of sy schoon onder een Engelsche schyn
der wysheyt/ religie/ godsalicheyt ende demoe-
dicheyt het comen/ haer lichaem rassigen/ ende
sich beroemen van dinghen/ die se niet ghesien/
noch gheleert hebben/ soo Paulus seyd: Col. 2.
Van een peder beproeue ende onder soecke/ na de
leere Johannis/ die ghesien off se wt Godt zyn/
off se oock die rechte liefde hebben/ ende wt God
ghebooren zyn: 1. Ioan. 4. ende off se sich oock to
recht in den Heeren beroemen. Want die en is
niet duechdelick noch loffweerdich (soo Paulus
seyt 2. Cor. 10. 1. Cor. 4.) die anderen oordelt ende
vracht/ ende sich selfs lauende/ voer die beste
holt/ maer de die Heer daeruoer holt ende prijs/
die alleen weet wie die beste is/ zynde een erken-
ner aller herten/ wiens Oordel noch niet is ghe-
comen/ noch den hepligen des allerhoochsten
auergegeuen/ omme van eens anderen
ghewillen to moghen oordelen.

Dani. 7. 1. Coorint. 4.

Onlangs geschreuen doer Joannes St
uerick/ tot dienst ende ter dienstelycker waer-
schouwinghe van allen goethertigen/ ende met
namen van die gheene/ die sich bekenen tot die
Nye Gemeente van veelgedachte Arndt Bernt-
sen ende Henrick van Sulick/ den beynen Godt
dis

die Heere hare selen ende dwalingen (derwyl die-
selue wt vleyschelycke swachhepdt ende onuer-
stant ende wt ghene Antichristische moerwillic-
heyt geschiet syn/ als men ten besten verhaept/
off se wel hier wat scherper ondersocht ende exa-
miniert zijnde / sich aller leys laten aensien) ghe-
nadichlick wil vergeuen/ ende haerder na
zijne grondeloose barmherticheydt
wil ghedencken/ Amen.

Correctie elicker Erraten ende fouten.

Page. verl.

2. 31. Doer rechte sal staen gherechte.
3. 8. b. torugghegaen.
5. 1. Doer Opwassen Opwassende toene-
mende.

22. Doer wetsel/ raersel.

23. Na 1. Cor. 13. sal staen alsoo;

Van dese gherupcht die Schrift / dat se noch es-
sen inwendigen strijt des gersts/ ende des vleys
hebben / ende dat se doer dat selue vleysch (offte
vleyschelycke lusten) verhindert werden/ alsoo
dat se het ghewilde goetd nirt altydt connen vol-
lenbrengghen/ noch dat onghewilde quaet laten/
noch den bereyden gheest daerin

pag. verl.

8. 3. Doer hebben sal staen hebbende.

Doer 1. 8. 6.

286.

11. 7. Doer syn sp.

14. Doer presente pretense.

Errata.

12. 15. Voer verfare[n] erfaren.
b 22. Voer Christum Christi.
13. 20. Voer onder andere.
b 14. Voer maecken maeckende.
27. maeckende.
14. 20. Na wederlachte sal staen/ ende
b. 7. Voer epscht eerst.
10. Voer neerstelick meestelick.
15. 20. Voer resperd respert.
16. 2. Na vander handt haerder vpan-
den sal staen: dat is van hare se-
leuende sonden.
19. 4. Dat twerde ende is versate/ welck
staen sal na endes.
22. b 7. Na Want sal staen: al.

f f a f b.

Ghedruckt int Jaer ons Heeren.

Anno M. D. LXXXIII.

Abodt Rex physien
vixit annu f 523